

Ondernemend Breda

ONZE AMBITIE

Breda: vitale, veerkrachtige en ondernemende stad

In een periode van onzekerheden bouwen we vol vertrouwen verder aan de ambitie die we eerder met lef en liefde in zetten. Breda aan het werk is onverminderd ons hoofddoel. Ook onder nieuwe omstandigheden blijft onze inzet gericht op bevorderen van de werkgelegenheid en stimuleren en ondersteunen van ondernemerschap.

Voor 2022 hebben we een forse ambitie. We gaan met volle kracht verder met uitvoering van de economische visie. We benutten kansen om ambities te verbinden met snel en duurzaam herstel uit de crisis. We houden extra aandacht voor sectoren, ondernemers en werknemers die door corona hard zijn getroffen. De vitaliteit en levendigheid van de binnenstad staan onder druk. We benutten kansen om slim en snel te transformeren en verduurzamen.

Het aanbod aan bedrijfskavels droogt op. We zetten vol in op voldoende aanbod met realiseren van nieuwe bedrijventerreinen en heruitgifte van kavels op de bestaande terreinen. We blijven inzetten op een gezonde kantorenvorraad.

Digitalisering is niet meer weg te denken uit ons leven. Corona was de grootste digitale training ooit. Nu vinden we het digitale leven steeds normaler. We zetten digitalisering in voor een betere kwaliteit van leven, nu en in de toekomst. Daarbij staat de menselijke maat voorop. We richten ons op kansen, waarborgen van veiligheid, privacy en menselijkheid. We hebben ook aandacht voor bedreigingen als cybercriminaliteit.

De grote projecten leveren ook in 2022 een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van Breda. Een grote impuls voor de stad zijn de aankoop van 't Zoet en de toekenningen voor de woningbouwimpuls op het Havenkwartier. Deze fysieke investeringen leveren een bijdrage aan de economie. In de programma's Gasthuisvelden en CrossMark verschuiven projecten van de ontwerpfase naar uitvoering. Klavers Jansen is een nieuwe culturele en economische impuls voor de stad. Met het project De Nieuwe Mark realiseren we een van de grootste verbeteringen van de stad. Nieuw is de opname van Bavel onder de grote projecten. Samen met het dorp werken we nieuwe woon, werk en recreatielocaties verder uit.

Cultuur inspireert en verbindt. Corona maakte dat meer dan ooit duidelijk. Kunst en cultuur vonden oplossingen en toepassingen om verbonden te blijven, toen het verlangen daarnaar zo sterk was in een tijd van afstand houden. Het cultuuraanbod versterkt het profiel van Breda als grenzeloze en gastvrije stad. Het laadt onze identiteit als stad en inwoners. In Breda zijn cultuur en erfgoed op een natuurlijke manier verbonden. Breda heeft een uniek historisch decor met talrijke verhalen, bijvoorbeeld over de Nassaus. De Grote Kerk en het Kasteel van Breda zijn in dat opzicht het meest iconisch. Het (cultuur)historisch erfgoed en het eigentijdse, eigenwijze kunst- en cultuuraanbod spelen een belangrijke rol in de aantrekkingskracht van de stad. Aantrekkelijk als vestigingsplaats, voor bezoekers en om cultuurparticipatie te stimuleren. De Grote Kerk als huiskamer van de stad en indrukwekkende expositieruimte laat bij uitstek zien hoe kunst, cultuur en erfgoed elkaar raken. Maar ook Blind Walls Gallery, het museum op straat, is een mooi voorbeeld van hoe we cultuur en erfgoed verbinden. We vertellen de verhalen aan wie het maar wil horen.

Samen met culturele instellingen, amateurkunst-organisaties en makers werken we aan een wendbare en weerbare cultuursector. In 2022 gaan we aan de slag met herstel van de culturele sector en herstarten van de stedelijke culturele programmering.

Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Behoud en groei van werkgelegenheid hangen sterk samen met hoe een economie zich aanpast en actief inspeelt op nieuwe omstandigheden. Dat blijkt uit onderzoek. De ambitie om te vernieuwen is daarom kernpunt van onze economische visie. Technologie en creativiteit zijn cruciaal voor een vernieuwende en concurrerende economie. Dat bleek eens te meer bij de crisis- en herstelaanpak. De stappen die we zetten bij digitalisering, samen met bedrijfsleven en onderwijs, maken de stad meer weerbaar, veerkrachtig en toekomstbestendig. De pandemie bracht ons niet alleen grote uitdagingen. Ze gaf ons ook bewijslast en versnelling voor onze ambitie: Breda als Internationale Hotspot voor Toegepaste Technologie en Creativiteit. Een goede uitgangspositie, die we in 2022 stevig uitbouwen.

We willen het komend jaar onze inhoudelijke ambities verder brengen. Maar vooral ook een flinke boost geven aan onze zichtbaarheid en ons profiel. Breda bruist, heeft lef en verbindt. In goede en in lastige tijden. Dat laten we zien, binnen en buiten de stadsgrenzen. Met aantrekkelijke plekken om te werken, kennis te delen en te ontspannen (campussen,

interactiemilieus, broedplaatsen).

Vanuit 3 strategische blokken werken we aan de inhoudelijke ambities:

- Kracht van toegepaste innovatie
- Ondernemen met lef
- Verrassende stad.

De kracht van toegepaste innovatie

Breda is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor vernieuwende en groeiende bedrijven. De specifieke plekken voor innovatie zijn meer en meer zichtbaar. Dat versterkt onze innovatieve uitstraling. Talent wil hier graag wonen, werken en studeren. We trekken bedrijven aan die iets toevoegen aan Toegepaste Technologie en Creativiteit, bijvoorbeeld in de sectoren als Gaming en ICT.

In een open ecosysteem weten bedrijven elkaar snel te vinden en zoeken ze actief naar samenwerking. Dat biedt kansen voor herstel en vernieuwing van het brede MKB. Opbouwen van dit ecosysteem vraagt een lange adem. Dit blijven we faciliteren in 2022. We spelen in op de thema's digitalisering en verduurzaming. Zo blijven partijen gemotiveerd om aan te haken.

Ondernemen met lef

Onze ondernemers, bedrijven en werk(zoek)enden konden in lastige tijden rekenen op steun en organiserend vermogen in de stad. Dienstverlening en steun van de overheid kreeg waardering. Samen de crisis door, samen aan de slag met herstel en groei. In 2022 is ondernemen weer volop mogelijk en komen talenten daar waar de arbeidsmarkt hen vraagt.

Verrassende stad

Voortdurend vergroten van de aantrekkingskracht van Breda. Dat is een economisch speerpunt waar gemeente, Breda Marketing, onderwijs en ondernemers samen aan werken. De basis voor een goed vestigingsklimaat is de kwaliteit van het woon- en leefklimaat. Aandacht voor beleving en een juiste mix van horeca, groen, historische binnenstad, evenementen, erfgoed, detailhandel, cultuur en verbinding met buitengebied (Landstad De Baronie). Veiligheid, hygiëne en gastvrijheid gaan zoveel mogelijk samen. Dat is waarom bezoekers voor Breda kiezen. Daarom blijven inwoners trots op hun stad.

Met technologie en creativiteit geven we informatie en leiden bezoekers naar de juiste plekken. Breda blijft een stad om te genieten, voor inwoners en (internationale) bezoekers.

Uitwerking van het programma Verrassende Stad gebeurt in 3 actielijnen: Vitale stad, Unieke stad met Beleving, Gastvrij en creatief.

Digitalisering

"Breda excelleert in 2030 als stad waar de menselijke mate van digitalisering voorop staat. Digitalisering draagt bij aan de kwaliteit van leven in Breda. Een stad met top of the bill digitale infrastructuur waar tegelijkertijd ruimte is voor rust, menselijk fysiek contact en interactie." Dat is de kernvisie van Bredata. Wij willen het komend jaar onze inhoudelijke ambitie verder brengen.

We gaan verder met de organisatie van een digitale infrastructuur die klaar is voor nieuwe digitale diensten. Smart city projecten geven vorm aan de typisch Bredase karakteristieken Grenzeloos, Gastvrij en Groen. Binnen deze 3G-clusters verbinden we maatschappelijke uitdagingen en digitale oplossingen.

Ook vinden we het belangrijk dat iedereen mee kan met de digitale ontwikkeling. Daarom richten we ons op digitale inclusie en vaardigheden en op ethiek: Willen we wel dat alles kan? Wat zijn onze gemeenschappelijke waarden? Hoe draagt digitalisering hieraan bij? Dit alles willen we transparant organiseren. We zetten in op de organisatiekant van de digitalisering. Samen met de stad werken aan nieuwe processen rond het uitwisselen van data en te komen tot een digitale tweeling van de stad.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Ook in 2022 voeren we actielijnen uit van de Economische Visie. We zetten in op herstel en bouwen verder op ingezette richtingen.

1. De kracht van toegepaste innovatie

Dit programma heeft 3 actielijnen:

Ecosysteem voor Innovatie en Ondernemerschap

In 2022 werken we aan meer samenhang en verbinding tussen bedrijven, kennisinstellingen en intermediaire organisaties. Bijvoorbeeld met bijeenkomsten over structurele verbinding met belangrijkste stakeholders en inzet van digitale hulpmiddelen. Zo versterken we het profiel van Toegepaste Technologie en Creativiteit (TT&C). Daarnaast voeren we gericht acquisitie op Gaming en ICT, deelsectoren van TT&C.

Proeftuinen en clusters

We versterken onze innovatie van proeftuinen en clusters waar bedrijven thematisch werken aan toepassing van nieuwe technologie, waar onderwijs een hybride leeromgeving vindt en waar we het MKB ondersteunen bij digitale en duurzame vernieuwing. Er zijn verschillende proeftuinen en clusters:

- AI-Hub Breda: kenniscluster met BUAs en Avans rondom thema artificial intelligence en data. In 2022 voeren we de roadmap uit. Deze ontwikkeling is ook aangesloten op de provinciale ambitie voor de data-economie.
- Stichting Breda Robotics: samenwerking van cluster roboticabedrijven in West-Brabant. Doel is werken aan nieuwe toepassingen, onder andere in agro-technologie, logistiek en maintenance. Breda Robotics werkt nauw samen met het lectoraat van Avans en betreft studenten actief bij ambities van het bedrijfsleven. Ook ondersteunt Breda Robotics het MKB bij inzetten van nieuwe productietechnologieën (waaronder robotica).
- Met Breda Circulair bouwen we de ondernemers-hub en community verder uit. We stimuleren samenwerking met andere circulaire initiatieven, zoals STEK en Afvalservice. We ondersteunen pilots rondom food (voedselverspilling en stadslandbouw), bouw (materialenhub, circulair slopen) en biobased.
- In navolging van het Raamwerk Circulaire Economie van de Regio West-Brabant (RWB) pakken we in 2022 een actieve rol op dit thema. We nemen de kansen mee van de city deal Impact Ondernemen.
- Met Stichting Breda Game City bouwen we aan het imago van Breda als aantrekkelijke stad voor Gamebedrijven en Game-talent. Focus ligt op ondernemersondersteuning (ondernemende afstudeerders), een gamehub, zichtbaarheid en acquisitie.
- ITech Breda: belangrijk onderdeel van TT&C-cluster zijn de in Breda gevestigde IT-bedrijven. We werken samen aan beschikbaarheid van talent en vergroten van de markt. Zo profiteren meer bedrijven in stad en regio van de kennis en kunde van onze IT-bedrijven.
- Logistic Community Brabant (LCB): samen met LCB zetten we in op betere en efficiëntere logistieke ketens en bevoorrading binnenstad.
- SportsVitalityHub: voor sport en vitaliteit is Breda één van de grootste clusters van Nederland, met de fysieke vestiging van een kleine 20 bedrijven. In hun ecosysteem zitten meer dan 150 bedrijven. Hier liggen mooie kansen in verbinding met de economische visie.

De nota Innovatiedistrict Breda (2021)

Deze nota geeft richting voor versterking van het TT&C-cluster. Ruimte is hier geen doel op zich, maar een middel om samenwerking en innovatie te stimuleren, talent te binden en Breda te profileren als stad van toegepaste technologie en creativiteit. We onderscheiden 3 onderdelen:

- Realisatie: in 2022 werken we verder aan ontwikkeling en uitbouw van het TT&C-cluster op de TripleO campus (Slingerweg) en uitbreiding van de Startup Incubator in stadskantoor C. De Startup Incubator biedt startups toegesneden huisvesting en begeleiding vanuit het programma B'WISE, stimuleert cross-sectorale ontmoetingen voor succesvolle innovaties en is dé herkenbare huiskamer van het Innovatieve Startup Ecosysteem West-Brabant. We werken samen met Avans, BUAs, REWIN, de BOM en Braventure.
- Planontwikkeling: we werken onze plannen uit voor betekenisvolle locaties voor het innovatie-ecosysteem. Bijvoorbeeld de Koepel en 't Zoet.

- Organisatie: het concept Innovatiedistrict Breda verbindt onderling de verschillende plekken met een concentratie van innoverende bedrijven in een ecosysteem. Uiteraard zijn de campussen van onderwijsinstellingen een belangrijk onderdeel.

2. Ondernemen met lef

Start en groei, vernieuwing MKB

De wereld verandert in rap tempo en MKB is het motorblok van onze economie. Die heeft het zwaar te verduren door de crisis en grote transformaties. Daar moet op zijn minst nieuwe olie in, maar soms is zelfs een revisie nodig. Daarom zetten we in 2022 vol in op verslimmen en verduurzamen van MKB. In het voorjaar komt de afronding van de MKB deal West-Brabant vernieuwt. Vanuit dit programma werken we sinds 2020 aan vraagstukken rond innovatie, digitalisering en menselijk kapitaal. In 2022 starten we het vervolg: een nieuwe Digital Alliance. Een netwerk met relevante kennispartners, expertbedrijven en programmatische ondersteuning, dat MKB verder helpt bij de digitale transformatie. We bouwen verder aan onze inzet op duurzaam ondernemen. We gaan door met het project SustainABLE om bestaand bedrijfsleven te helpen bij een duurzaam business model.

Ook in 2022 ondersteunen we reguliere starters met Business Coach Breda en komt het startup programma B'wise tot volle bloei.

Dienstverlening gemeente

Het Ondernemersteam biedt laagdrempelige dienstverlening aan alle bedrijven. Met bedrijfsbezoeken verstevigen we relaties met focus- en groeisectoren. Zo ontstaan kansen voor groei en acquisitie en stijgt de tevredenheid van ondernemers. Meedoen aan sectorverbanden en netwerken zorgt voor nieuwe verbindingen tussen bedrijven en versterking van het ecosysteem. Het doorontwikkelde digitale platform Bredabusiness is een prominent en interactief instrument voor dialoog met Bredase ondernemers. Met zorgvuldig ingerichte social media kanalen en videomateriaal promoten we Breda internationaal als aantrekkelijke vestigingslocatie.

Internationalisering

We vergroten onze strategische acquisitiekraacht op Toegepaste technologie en Creativiteit, samen met partners als Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) en Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA). De Bredase propositie is helder. We brengen deze extra onder de aandacht via Breda Business, het kanaal voor economische promotie. We zoeken in de netwerken van Bredase internationale bedrijven naar mogelijkheden voor strategisch accountmanagement. In de keten doen we een acquisitiepilot. Voor handelsbevordering stimuleren we Bredase bedrijven om meer internationaal te ondernemen. Dit doen we samen met BOM en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

De wereldwijde crisis legde kwetsbaarheden en afhankelijkheden door internationalisering bloot. Tegelijkertijd verdiepten internationale relaties en ontstonden nieuwe (online) verbindingen. Voor Bredase internationals werden saamhorigheid en thuisgevoel nog belangrijker. Deze lessen nemen we mee in onze aanpak rond internationalisering.

Human Capital

Vanuit economische ontwikkeling stimuleren we banengroei en bieden we perspectieven voor korte en lange termijn. Dit doen we samen met partners uit bedrijfsleven, onderwijs en participatie. Vanuit het project Talent City pakken we concrete acties op rondom binden en aantrekken van talenten. We kijken vooral naar sectoren rond toegepaste technologie en creativiteit.

3. Verrassende Stad

Vitale stad: een compleet en bijzonder aanbod

We voeren vastgesteld beleid uit voor horeca, detailhandel, evenementen en overnachten. Doel is een goed vestigingsklimaat, met een complete mix aan voorzieningen, afgestemd op de wensen van gebruikers. Samen met Breda Marketing maken we een strategie op basis van het Verhaal van Breda. Deze moet bedrijven en instellingen verleiden om zakelijke events in Breda te organiseren.

We verleiden de bezoeker om meerdere plekken te bezoeken en zo langer in Breda te blijven of vaker terug te komen. We promoten onbekende verblijfsgebieden en zoeken verbinding met het aantrekkelijke groene buitengebied. We voeren gebiedsgerichte acquisitie voor bijvoorbeeld De Strip, 5Tracks en de start- en scale-up-hub.

Unieke stad met beleving: betere uitstraling en beleving

In 2021 vertelden we over ons Nassauverleden en maakten dit eigentijds zichtbaar (aantrekkelijk voor bewoners, bezoekers). Die geschiedenis kun je beleven vanuit verschillende invalshoeken (erfgoed, cultuur, natuur). Op basis van dit verhaal starten we in 2022 de (inter)nationale campagne Ontdek de Royals. Bezoekers en inwoners maken op verschillende manieren

(wandel- en fietsroutes, gaming, exposities) kennis met het verleden van Breda. Historische panden die in dit verleden een rol speelden krijgen een creatieve duurzame aanlichting en vertellen het Verhaal van Breda.

Gastvrij en creatief

Uitmunten gastvrijheid, talenten en creativiteit inzetten voor (inter)nationaal profileren en onderscheiden.

Creativiteit en vernieuwing zijn zichtbaar. Je beleeft het in evenementen, erfgoed, openbare ruimte en het cultureel aanbod. In Breda kom je in aanraking met makers, gastvrije bewoners en ondernemers.

Breda biedt bezoekers service en exclusiviteit en straalt dat uit. Met partners in de stad blijven we werken aan digitale zichtbaarheid (boekbare stad), citydressing en een slimme bundeling van marketingmiddelen en activiteiten.

Met de uitwerking van het Verhaal van Breda in een merkenstrategie door Breda Marketing bepalen we welke (nieuwe) evenementen het profiel van Breda nog meer verrijken.

We blijven inzetten op spreiden en verleiden van (inter)nationale bezoekers. We zoeken verbinding met de Baronieregio en bieden meerdaagse arrangementen.

Waterrecreatie en -beleving krijgen een prominente plek in de nieuwe gebiedsontwikkelingen 't Zoet en CrossMarks.

Ook in 2022 werken we samen met Ondernemersfonds, binnenstadpartners en Breda Marketing aan een uitvoeringsprogramma voor de binnenstad. Onze ambitie is om als gastvrije binnenstad bij de beste binnensteden van Nederland te blijven horen. Een succesvolle aanpak en transformatie van de leegstand hoort hierbij. Specifiek gaat het hierbij om de invulling van vastgoed die als gevolg van een kleine behoefte aan retailmeters leeg zijn komen staan en een nieuwe functie vragen.

We willen transformaties stimuleren die een positieve impact hebben op de kwaliteit en levendigheid van de binnenstad. We zetten hiervoor in 2022 eenmalige middelen in om een succesvol beroep te doen op de landelijke stimuleringsregeling 'Aanpak herstructurering winkelgebieden in binnensteden en kernen'.

Met BredaMarketing worden nieuwe meerjarenafspraken gemaakt. Onderdeel daarvan is een uitbreiding van de doelgroepen. Naast bewoners en bezoekers moet de marketing zich nu ook richten op bedrijven en talenten. Hiervoor hebben wij aanvullende middelen vrijgemaakt.

Met de ondernemersfondsen in Breda zijn afspraken gemaakt over de afdracht van de reclamebelasting. Dit zetten zij in voor de uitvoering van hun (meer)jarenplannen. Daarnaast bestaat er de wens om gezamenlijk projecten uit te voeren op het gebied van bijvoorbeeld vergroening, verlichting en aankleding van de winkelcentra. Hiervoor stellen wij jaarlijks een bedrag beschikbaar dat dient als co-financiering van deze projecten.

Werklocaties

De basis voor een goed vestigingsklimaat is de kwaliteit van het woon- werk- en leefklimaat. Met nieuwe en bestaande toekomstbestendige werk- en voorzieningenlocaties en aantrekkelijke interactiemilieus voor de kenniseconomie en creatieve sector, zorgen er we er voor dat bestaande en nieuwe bedrijven in onze stad een plek hebben en kunnen groeien en bloeien. In 2022 werken we aan een breed en aantrekkelijk portfolio van werk- en voorzieningenlocaties:

- Om goed in te spelen op de marktvraag, is vanaf 2021 een continu aanbod nodig van minimaal 20 hectare op (bestaande en nieuwe) bedrijventerreinen.
- Voor nieuwe bedrijventerreinen volgen we de keuzes in de Omgevingsvisie.
- We gaan verder met toekomstbestendig maken van bestaande werklocaties (bedrijven en kantoren). Bijvoorbeeld versterken van de organisatiegraad op werklocaties en concrete projecten (veiligheid, bewegwijzering, energietransitie, vrachtwagen parkeren, groenvoorziening). Voor herstructurering werken we volgens regionale afspraken bedrijventerreinen samen met regiogemeenten en provincie. We starten met het toekomstbestendig maken van Hazeldonk, Krogten, Claudius Prinsenlaan en Druivenstraat en spelen in op kansen die zich op andere locaties voordoen.
- We onderzoeken de mogelijkheden voor het instellen van een herstructureringsfonds.
- We werken aan aantrekkelijke vestigingsmilieus in de binnenstad. We zetten in op interactiemilieus voor bedrijven voor technologie en creativiteit, campusachtige locaties en een centrumlocatie voor toegepaste innovatie. We maken ruimte voor acquisitie van nieuwe bedrijven. Zo geven we ook richting aan het Innovatiedistrict, versterking van TripleO Campus, CrossMark, zorg- en innovatiedistrict rond Amphia en Avans en ontwikkeling van de Koepel.

- Er is extra aandacht voor informatievoorziening en monitoring, om met actuele informatie betere afwegingen te maken over werklocaties.

Digitalisering

In 2022 geven we verder vorm aan de vier complementaire strategielijnen van Breda: hardware, software, mindware en orgware.

- **Hardware:** In 2022 geven we prioriteit aan ontwikkeling van de BredaRing, de BrabantRing en het project Fiber To The Home.
- **Software:** Er komen diverse projecten die bijdragen aan Grenzeloos, Gastvrij en Groen. We benoemen stedelijke uitdagingen die we ophalen bij expertteams. Uitgangspunt is onderzoeken welke uitdagingen en knelpunten we met data en digitalisering deels kunnen oplossen of die bijdragen aan de oplossing.
- **Mindware:** In 2022 ligt de nadruk van mindware op ethiek en het opzetten van een ethisch team. Er komt een bewustwordingsstrategie en plan van uitvoering rond digitale detox en balans. Deze maken we samen met kennisinstellingen en creatieve organisaties. Vanuit digitalisering zoeken we aansluiting bij de Huh-formule, voor wie digitaal niet (of minder) vaardig is. Zij houden op andere manier toegang tot gemeentelijke voorzieningen en netwerken. Met aandacht voor bescherming tegen digitale fraude en oplichting.
- **Orgware:** in 2022 zetten we de volgende stappen naar een digital twin en urban data platform. Daar bouwen we aan, samen met partners in de stad, ondernemers, kennisinstellingen en inwoners.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

In 2022 is er meer vraag dan aanbod van bedrijventerreinen. Onvoldoende plek gaat ten koste van (nieuwe) werkgelegenheid en economisch herstel. In 2022 zetten we vol in op nieuwe bedrijventerreinen en revitalisering van bestaande werklocaties.

INDICATOREN

Programma-indicatoren Programma Ondernemend Breda

Indicator: Waardering voor de stad (bezoekers) (audit nr 40)

Omschrijving: Rapportcijfer voor de binnenstad van Breda (gegeven door bezoekers)

Bron: Passantenonderzoek Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
	7,9		8	geen streefwaarde bepaald

Deze indicator wordt 1 keer per 2 jaar gemeten, in de 'oneven jaren'. Daarom is voor 2022 geen streefwaarde bepaald.

Indicator: Trots op de stad (inwoners) (audit nr 41)

Omschrijving: Percentage inwoners dat (heel) trots is op de stad Breda

Bron: Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
69	68	70	71	tenminste handhaven huidige aandeel

We streven naar een stijging (of tenminste handhaving) van het aandeel inwoners dat (heel) trots is op de stad.

Indicator: Economische Barometer (audit nr 42)

Omschrijving: Stand van de Economische Barometer

Bron: O&I Economische barometer Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022

7,2	7	5,9	6,5
-----	---	-----	-----

De barometerscore is ieder jaar afhankelijk van een groot aantal invloeden. Bij de voorbereiding van de begroting 2022 (medio 2021) waren de onzekerheden door de impact van corona groter dan ooit. De inzichten wisselen bijna dagelijks. De prognose van de streefwaarde voor 2021 én 2022 bevat daarom een grote onzekerheidsmarge.

Indicator: Vestigingsklimaat (audit nr 43)

Omschrijving: Waardering van het vestigingsklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
7,4			Minimaal 7	minimaal 7

Door corona houden we rekening met een lichte daling van de beoordeling van het vestigingsklimaat. We blijven inzetten op een ruim voldoende beoordeling.

Thema-indicatoren thema economische ontwikkeling in Breda

Indicator: Werkgelegenheid Focusectoren (absoluut) (audit nr 2203)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de focus sectoren toegepaste technologie en creatieve industrie (TT&C)

Bron: Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
20.478	21.269	21.286	tenminste handhaven werkgelegenheid op niveau realisatie 2020	handhaven niveau realisatie 2021 (bekend eind 2021)

In 'reguliere jaren' willen we 2% groei per jaar realiseren in de focusectoren "toegepaste technologie" en "creativiteit". In verband met corona gaan we voor 2022 uit van handhaving van het huidige (medio 2021) niveau. Ook voor 'het lopende jaar' 2021 is de streefwaarde aangepast van 2% groei naar het handhaven van het niveau van 2020.

Indicator: Werkgelegenheid Totaal (absoluut) (audit nr 44)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in Breda

Bron: Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
107.926	109.619	110.455	tenminste handhaven werkgelegenheid op niveau realisatie 2020	handhaven niveau realisatie 2021 (bekend eind 2021)

In 'reguliere jaren' streven we naar een jaarlijkse groei van de werkgelegenheid met 1%. Voor 2022 is de doelstelling om de werkgelegenheid te handhaven op het niveau van medio 2021. Ook de doelstelling voor 2021 hebben we naar beneden bijgesteld: van 1% groei tov 2020 naar geen banenverlies tov 2020.

Indicator: Ondernemersklimaat (audit nr 47)

Omschrijving: Waardering van het ondernemersklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
6,9			7	7

We willen dat het ondernemersklimaat in 2022 minimaal met een 7 wordt beoordeeld.

Productindicatoren Product Economische zaken

Indicator: Netto arbeidsparticipatie (audit nr 49)

Omschrijving: Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
69,7	70,6	69,2	geen streefwaarde bepaald voor deze landelijk verplichte indicator	Zie toelichting

Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde. De netto arbeidsparticipatie (het percentage werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking) ligt in Breda hoger dan landelijk gemiddeld. Na een aantal jaren waarin de arbeidsparticipatie is gestegen, is in 2020 een afname zichtbaar. Deze daling heeft zich hoofdzakelijk voorgedaan in de leeftijdsgroep 15-25 jaar.

Productindicatoren Product Acquisitie en accountmanagement**Indicator: Dienstverlening (audit nr 50)**

Omschrijving: Beoordeling van de dienstverlening van de gemeente Breda aan ondernemers

Bron: Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
6,7			7	7

We willen dat ondernemers de dienstverlening van de gemeente minstens met een 7 waarderen. In 2022 wordt dit weer gemeten.

Productindicatoren Product Evenementen**Indicator: Evenementenbeleid (audit nr 51)**

Omschrijving: De gemiddelde waardering van Bredase bezoekers voor de evenementen die ze hebben bezocht

Bron: O&I Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
				geen streefwaarde bepaald

In verband met corona is het niet mogelijk om hier nu een streefwaarde voor te bepalen

Productindicatoren Product Grondexploitatie bedrijventerreinen**Indicator: ratio vraag/aanbod werklocaties (audit nr 52)**

Omschrijving: Verhouding tussen het aantal hectare aan werklocaties dat direct uitgeefbaar is en de vraag naar werklocaties

Bron: team planeconomie Meeteenheid: ratio

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
0,28	0,24	0,1	0,1	0,1

We streven uiteindelijk naar een situatie waarbij de vraag gelijk is aan het aanbod. Bij een waarde van 1 is de voorraad direct uitgeefbaar bedrijventerrein gelijk aan de vraag hiernaar. Voor de eerstkomende jaren is dat vanwege een groot tekort aan direct uitgeefbare locaties niet realistisch. In de komende jaren streven we naar een geleidelijke groei van het ratiogetal. Daarvoor is extra aanbod aan werklocaties nodig. Het realiseren van (nieuwe) werklocaties kost tijd. Daarom is als streefwaarde van het ratiogetal voor 2021 en 2022 de realisatie van 2020 aangehouden: 0,1.

Indicator: Leegstand (audit nr 53)

Omschrijving: Leegstand (in percentage van de voorraad)

Bron: Data warehouse- woz basisregistratie Meeteenheid: %

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022

9,2	10,7	8,5	0,5 procentpunt lager dan 2020	0,5 procentpunt lager dan in 2021
-----	------	-----	--------------------------------	-----------------------------------

Uiteindelijk is de streefwaarde voor leegstand 5% van de voorraad kantoren, bedrijven en winkels. Dit is de frictieleegstand die nodig is om voldoende dynamiek in de vastgoedsector te waarborgen. In reguliere jaren streven we naar een verlaging van de gemiddelde leegstand met 0,5%-punt per jaar (in m2 WVO WinkelVloerOppervlak). In 2020 was sprake van een leegstand van 8,5%. Dit is de feitelijke leegstand op 1-1-2021, nog zonder rekening te houden met toekomstige transformaties. Voor 2022 gaan we uit van een gemiddeld leegstandspercentage van 7,5%.

Thema Grote projecten in de stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Programma Verbeter Breda

Het programma Verbeter Breda zet in op het verbinden van verschillende grote thema's in de stad om uiteindelijk de kansenongelijkheid bij mensen, want dat kan worden gezien als motor achter de toenemende tweedeling, tegen te gaan. Achterstanden doen zich vaak voor in bepaalde buurten. Het woord tweedeling of segregatie is een correcte term om te beschrijven wat er gaande is in de stad, maar is ook een onwenselijke stigmatisering van buurten met achterstanden. We zetten daarom in op een aanpak waarbij we alle bewoners en organisaties in de stad samen brengen om hun schouders eronder te zetten. Wat nodig is, zijn inspanningen in het sociaal domein, het ruimtelijk domein en de veiligheidsketen, bij de gemeente en bij anderen.

Onder leiding van de Initiatiefgroep Verbeter Breda formuleerden bewoners en organisaties daarvoor de ambitie in het Pact van Breda, Deel 1: een verbonden stad met gelijke kansen voor alle Bredanaars. In de tweede helft van 2021 en begin 2022 worden de meerjarige doelstellingen die bij die ambitie horen samen bepaald. De aandachtspunten zoals onder andere geconstateerd door de Rekenkamer worden daarbij zeer nadrukkelijk betrokken. Vooruitlopend op deze besluitvorming hebben wij in deze begroting middelen gereserveerd voor de programmatische aanpak.

Programma Gasthuisvelden

In het programma Gasthuisvelden verbinden we gebiedsstrategie (ontbieden, ontvangen, ontmoeten) met merkstrategie (Breda brengt het samen: grenzeloos, gastvrij, groen). Doel is dat hier een aantrekkelijker deel van het stadscentrum ontstaat. Een aantrekkelijke en toegankelijke openbare ruimte is een belangrijk visitekaartje.

Programma CrossMark Breda

CrossMark Breda transformeert de Spoorzone tot een nieuw en modern stadsdeel. Het loopt van 3 Hoefijzers in het oosten tot en met 't Zoet in het westen. Het onderscheidt zich van de historische binnenstad en versterkt het internationale karakter van Breda. Aansluitend op het Verhaal van Breda werken we consequent aan 3 kernwaarden:

Groen: Spoorpark bij het Gerechtsgebouw, aanleg lanen zoals Stationslaan, onderzoek naar inrichting groene stedelijke waterlandschap Zoete Delta in relatie tot de Mark tussen Havenkwartier en 't Zoet.

Gastvrij: in gebouwen (Station, 5 Tracks, erfgoedhallen) en openbare ruimtes (Strip Klavers Jansen-Electron-Backer&Rueb) komen collectieve ruimtes voor verblijven en ontmoeten en onderzoeken we nieuwe concepten voor horeca, cultuur en leisure.

Grenzeloos: voor Stationskwartier (modern-zakelijke sfeer), Havenkwartier (urban sfeer met haven en erfgoed) en in 't Zoet hebben we een hoog internationaal ambitieniveau, een attractieve omgeving voor wonen, creativiteit en leisure: nieuwe Europese stadswijk aan het water van de Mark.

In lijn met de doelstellingen van de Omgevingsvisie 2040, realiseren we een hoogstedelijk gebied, met hoge dichtheid en een mix van wonen, werken en verblijven. Zo benutten we ons HSL-station beter en zijn we een sterker internationaal knooppunt.

't Zoet

Sinds begin 2021 zijn gemeente en provincie eigenaar van het voormalig CSM-terrein, omgedoopt tot 't Zoet. Gemeente en provincie formuleerden samen de doelen:

- Stimuleren kwalitatieve en kwantitatieve groei van Breda als centrumstad van West-Brabant. Inzet: een inclusief, gezond, grootstedelijk en internationaal Breda.

- De transformatie van Breda rendeert op een hoger schaalniveau om (bestaande) stad en (bestaande) structuren te versterken en te komen van losse wijken naar samenhangende stadsdelen.

Voor 't Zoet leidt dit tot de hoofdpoging:

Een complementair, inclusief, energieneutraal en internationaal woon- en werkmilieu in 't Zoet, als onderdeel van Crossmark en in samenhang uitgewerkt met de water-, natuur- en klimaatambities voor Zoete Delta en de met 't Zoet samenhangende mobiliteitsopgaven voor Breda en West-Brabant (stip 2040).

In 2021 werkten we aan het ontwikkelperspectief 't Zoet, faciliteren en organiseren van tijdelijke initiatieven en verkenning van de toekomstige samenwerkingsovereenkomst met de provincie over de gebiedsontwikkeling. In 2022 nemen we vervolgstappen in de ontwikkeling, bijvoorbeeld verdieping van het ontwikkelperspectief, uitwerking van een ontwikkel- en realisatiestrategie, placemaking en verstevigen van het publieke netwerk (provincie en rijk). We verkennen hierin ook de mogelijkheid om (ver-)snel(d) een positieve bijdrage te leveren aan de nationale woonopgave.

Bavel

Nieuw onder de grote projecten in 2022 is Bavel. In samenspraak met het dorp werken we aan de eerste contouren voor nieuwe werk- en woongebieden voor Breda. De gemeente wil Bavel samen met het dorp en marktpartijen verrijken. Doel is:

- Een vitaal dorp.
- Op de toekomst voorbereid.
- Met een bloeiend cultureel leven.
- Voldoende woonkansen voor inwoners van Bavel en daarbuiten.
- Ruimte om te ondernemen.
- Voorbereid op toekomstige klimaatveranderingen.

Goede voorzieningen zijn voor Bavel van levensbelang. Zeker als daar in de toekomst huizen bijkomen. Een multifunctionele accommodatie in de dorpskern, huiskamer voor cultuur en binnensport, met een ontmoetingsruimte, geeft een impuls aan het dorp. In 2022 werken we, in uitvoering van de in de omgevingsvisie vast te stellen afspraken, aan een integrale gebiedsvisie voor het dorp. We kijken niet alleen naar nieuwe werk- en woongebieden maar ook naar gevolgen voor sociaal en economische voorzieningen. De ontwikkelingen gaan zo'n 10-15 jaar in beslag nemen. We maken middelen vrij om integraal aan deze opgave voor Bavel te werken.

Amphia

Het ziekenhuis aan de Molengracht is volledig in gebruik, inclusief alle afdelingen die overkwamen van de Langendijk. Dit is vanaf 2022 geen onderdeel meer van de grote projecten. Resterende middelen voor infrastructuur gaan naar programma 3. Voor het Amphia Langendijk is het doel herontwikkeling van de vertreklocatie van het ziekenhuis. Dit woningbouwproject gaat vanaf 2022 van de grote projecten naar begrotingsprogramma 3.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Programma Verbeter Breda

Samen met inwoners en organisaties formuleren we meerjarige doelstellingen voor Verbeter Breda die de ambitie van een verbonden stad met gelijke kansen voor alle Bredanaars een stap dichterbij kunnen brengen. We zorgen daarbij voor samenhang en verbindingen tussen alle stadsdelen. Bij een goede mix van woningen en voorzieningen over de stad spelen bijvoorbeeld ook de grote gebiedsontwikkelingen een belangrijke rol.

Met partner Manifest-steden houden we de kwestie van tweedeling en kansenongelijkheid integraal onder de aandacht bij het Rijk en geven verder invulling aan de Regionale Investerings Agenda (RIA).

Tot slot werken we door op de paragraaf 'ongedeeld Breda' uit de omgevingsvisie.

In 2021 hebben wij voor verduurzaming van woningen een forse subsidie van het rijk ontvangen. Met deze subsidie kunnen veel inwoners hun woning verduurzamen. Deze subsidie heeft een langere looptijd en deze zullen we ook langjarig moeten

gaan co-financieren. Omdat de regeling nog ontwikkeld moet worden kiezen we voor een ingroei model. Deze is dus vanaf 2023 verwerkt in de begroting.

Programma Gasthuisvelden

We werken toe naar 2024. De Nieuwe Mark is dan in uitvoering en het Seeligpark in gemeentelijk eigendom. Gastvrijheid is dan concreet. Flankerend zijn de beeldbepalende ontwikkeling van de Rechtbank en het gebruik van de Teruggave.

Nieuwe Mark

In 2022 zijn we bezig met uitvoering van de Nieuwe Mark fase 1, inclusief het Europese GreenQuays project. Vergroende kades en vergroening van de direct aangelegen openbare ruimte. We maken het definitief ontwerp van de Nieuwe Mark ter hoogte van Seelig Noord (fase 2).

UWV-locatie The Marker

De gemeente toetst het voorlopig en definitief ontwerp van de openbare ruimte. Op de voormalige UWV-locatie komt in 2022 nieuwbouw van een wooncomplex met circa 160 appartementen.

Voormalig Kadasterlocatie

Voor deze locatie sluiten we in 2022 een anterieure overeenkomst voor een nieuw gebouw met woningen. In 2022 loopt ook de bestemmingsplanprocedure, onder voorbehoud van succesvolle afronding van het haalbaarheidsonderzoek in 2021.

Seelig Park

In 2022 gaan we door met co-creatie met Bredanaars in een plan voor en door toekomstige gebruikers. Na succesvolle opbrengst in 2021 van de visie op het toekomstig karakter, komen in 2022 ontwerp en inrichtingsplan tot stand voor het park. Opnieuw in een breed planproces met iedereen die betrokken wil zijn.

Inrichting Openbare ruimte Gasthuisvelden

In 2022 maken we integrale inrichtingsplannen voor onder- en bovengrondse straten in Gasthuisvelden. We maken werk-met-werk: plannen voor renovatie van riool- en nutsleidingen in samenhang met verbeterplannen bovengronds.

Programma CrossMark Breda

In 2022 gaan we verder met programmasturing. Doel is een hoogstedelijk gemengd gebied met aandacht voor thema's grenzeloos (internationaal en innovatief-experimenteel), gastvrij (ruimte voor ontmoeting en samenwerkingsvormen) en groen (klimaatadaptatie, Spoorpark, Markzone).

CrossMark en historische binnenstad vormen samen het nieuwe centrumgebied van Breda. Voor de centrumstedelijke opgave maakten we met de provincie een Samenwerkingsagenda rondom thema's verstedelijking, mobiliteit en groen-water. Het belang van de provincie is het internationaal knooppunt verder versterken en stedelijke verdichting nabij het nieuwe station (Havenkwartier – 't Zoet), met goede (inter)nationale verbindingen. Ook belangrijk is versterking van water- en groenstructuur langs de Mark, als ecologische verbindingzone en voor een aantrekkelijk woon- en leefmilieu.

CrossMark-Oost/Stationskwartier:

- Start uitvoering van het ambitieuze bouwproject 5Tracks met appartementen, kantoren en voorzieningen, inclusief internationaal hotel en parkeervoorziening met daar bovenop het Spoorpark.
- Afronding woonbuurt 3 Hoefijzers Noord, appartement-gebouw de Hendric en Thes met AH-locatie.
- Uitvoeringsvoorbereiding woonbuurt Eureka met ruim 300 woningen en planvorming aangrenzende Faam-locatie met hoogstedelijke ambitie.

CrossMark-West/Havenkwartier:

- Start uitvoering van de Strip, integratie industrieel erfgoed en behoud urban karakter. De Strip ligt tussen Speelhuyslaan en Belcrumhaven en loopt vanaf de Minister Kanstraat, Klavers Jansen – Electron tot en met Backer & Rueb. Het Consortium Spoorzone Breda en Amvest bouwt de eerste van ruim 600 woningen.
- Gefaseerde uitvoering culturele HUB in gemeentelijk vastgoed gebied Klavers Jansen – Electron samen met culturele instellingen.

- Net als in het Stationskwartier willen we in het Havenkwartier een functionele en attractieve openbare ruimte. Herinrichting openbare ruimte begint in de Minister Kanstraat en doortrekken van de Speelhuistaan.
- Uitvoeringsvoorbereiding Mobiliteitshub, gekoppeld aan ontwikkelingen in de Strip.
- Voor publieke investeringen kreeg de gemeente rijksmiddelen van de Woningbouwimpuls. Voorwaarde is (minimaal 50% betaalbare) woningen voor 2030.

CrossMark-West/'t Zoet:

- Samen met provincie het Ontwikkelperspectief verder verdiepen en een ontwikkel- en realisatiestrategie uitwerken.
- Samen met het Rijk de ingediende businesscase uitwerken tot subsidie-aanvragen.
- Placemaking van 't Zoet gaat verder, met tijdelijke gebruiksvormen in lijn met de doelen voor de nieuwe stadswijk: menging wonen, werken en leisure, groene en waterrijke omgeving, ruimte voor creativiteit en innovatie, duurzaamheid, inclusiviteit.
- Het grote terrein 't Zoet heeft tijdelijk beheer nodig vóór transformatie naar nieuw gebruik.
- We verzoeken een vroegtijdige verbinding tussen 't Zoet en het station, via het Havenkwartier, als belangrijke voorwaarde voor stedelijke invullingen en hoge dynamiek in gebruik.

Hieraan geven we een impuls door voor 2022 een voorbereidingskrediet van € 0,47 miljoen beschikbaar te stellen.

Bavel

In 2022 geven we verder vorm aan het programma Bavel. Er komt extra aandacht voor het dorp, recreatiemogelijkheden, klimaatadaptatie, aanwezigheid van het Ulvenhoutse bos en leefbaarheid.

- Er wordt gewerkt aan een integrale gebiedsvisie voor ontwikkelingen in Bavel. Deze komt tot stand in samenspraak met het dorp. Ook andere stakeholders zoals de provincie, waterschap en Rijkswaterstaat nemen we hierin mee.
- Besluitvorming voor de multifunctionele accommodatie vindt plaats in 2022.
- De woningbouwontwikkeling in Bavel-West krijgt vorm. We leveren de nodige documenten op voor besluitvorming.
- Start van de verdere verkenning naar de komst van een nieuw bedrijfsterrein.
- Verdere verkenning van de ontwikkelingsmogelijkheden voor het zuiden van Bavel.

We geven een impuls aan het programma Bavel door een budget van € 0,45 miljoen beschikbaar te stellen.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

CrossMark

Voor het deelgebied Stationskwartier zijn de belangrijkste risico's meegenomen in het totaal van de grondexploitaties. Voor de Strip, 1e fase uitvoering Havenkwartier, liggen de belangrijkste risico's op het gebied van het cultuurproject (€ 3 miljoen uit het bestuursakkoord is vooralsnog onvoldoende voor een haalbaar plan) en op de uitvoering van een HUB (collectieve parkeervoorziening op afstand van diverse functies).

Bavel

Voor het programma Bavel is het tempo van de realisatie van nieuwe woon- en werkgebieden nog onzeker. Hiervoor zijn afspraken te maken in samenspraak met het dorp en met de stakeholders als uitwerking van de nog vast te stellen omgevingsvisie.

Gasthuisvelden

Binnen het programma Gasthuisvelden liggen de belangrijkste risico's in het project de Nieuwe Mark. Het project zit in de

overgang van de ontwerpfase (opstelling DO) naar de realisatie (aanbesteding) waarmee uitvoeringsrisico's en planningsrisico's aan de orde komen.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Dynamische stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Cultuur

Breda geeft met haar cultuurbeleid een impuls aan maken, presenteren en beleven van een waardevol en divers aanbod van kunst en cultuur. Zo vergroten we de aantrekkingskracht van Breda om te wonen, werken, beleven en bezoeken.

Breda gelooft in de intrinsieke waarde van kunst en cultuur. Het doel is om er simpelweg te zijn. Om je te laten verrassen, verbazen, zo keek je er nog niet tegenaan, voeding voor de maatschappelijke dialoog. Om te schuren, omdat de één wel en de ander zich juist niet vindt in de boodschap, omdat de één het prachtig en de ander het rondit lelijk vindt.

In Breda geloven we óók in de waarde van kunst en cultuur als middel voor andere doelen. We zijn sterk om met inzet van cultuur andere (maatschappelijke en economische) doelen te realiseren. Corona maakte zichtbaar hoeveel ervaring en energie Bredase makers en instellingen hebben om met kunst en cultuur grote impact te geven aan welzijnsvraagstukken. Daar zit veel kracht en dat gaan we omarmen en optillen.

De Bredase culturele sector start weer op na een lange lockdown. Partners openen sinds lang weer hun deuren en zetten hun programmering en activiteiten weer aan. Jonge makers hadden het moeilijk. We zoeken manieren om hen te ondersteunen.

Cultureel erfgoed

De erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst' heeft een brede benadering van erfgoed. Doel is een Collectie Breda, die focus van activiteiten en keuzes op deze collectie legt.

De visie heeft 4 hoofddoelen:

- Versterken erfgoedbeleving en vergroten toegankelijkheid erfgoed voor bewoners en bezoekers.
- Zoveel mogelijk kennis vergaren over Bredaas erfgoed en deze delen met de stad.
- Zorgvuldig behoud, beheer en bescherming van erfgoed.
- Erfgoed als onderlegger voor (her)ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Cultuur

In 2022 gaan we verder met de actiepunten uit 2021, die we niet konden uitvoeren. Door corona stonden sommige dingen op pauze. Andere doelen zoals Kunst en cultuur in de publieke ruimte, kwamen in een versnelling omdat juist activiteiten in de open lucht plaatsvonden. Tijdens de corona-epidemie formuleren we ook nieuwe acties, samen met het veld. In 2022 kijken we welke acties prioriteit krijgen. We houden aandacht voor instellingen die ook in 2022 last hebben van corona.

Voor 2022 geven we subsidies op basis van nadere regels subsidieverstrekking. Deze sluiten aan op het cultuurbeleid 'In verband met cultuur', de afspraken binnen BrabantStad en de kunstenplanperiode van het Rijk. Met deze structuur sturen we op uitvoering van onze speerpunten in de beleidsvisie.

We breiden de makersregeling uit om in 2022 jong afgestudeerde makers en ervaren makers te ondersteunen in de ontwikkeling van hun beroep.

In de vastgestelde cultuurvisie In verband met cultuur zijn 6 speerpunten richtinggevend.

- We versterken de verbinding met cultuur en andere sectoren.

- We richten op versteviging van het aanbod aan professionele kunsten met een landelijke uitstraling.
- We bevorderen activiteiten voor internationale uitwisseling en activiteiten die bijdragen aan internationale profilering.
- We continueren ontwikkeling van het Havenkwartier als culturele hotspot van Breda.
- We investeren in versterking van het aanbod kunst en cultuur in de publieke ruimte.
- We investeren in de toekomstbestendigheid van de sector.

Ondanks de enorme impact van corona op de culturele sector, staan deze 6 speerpunten nog steeds overeind. In overleg met het veld evalueerden we de prioriteit voor 2022. Dit leidde tot een 3-deling (waarmee we de uitvoeringsprogramma's 2019-2021 afsluiten):

- Investeren in een wend- en weerbare culturele sector.
- Versterken sociaal-maatschappelijke waarde van cultuur, door cultuureducatie en participatie.
- Kunst en cultuur in ruimtelijke en stedelijke ontwikkelingen in de stad.

Investeren in een wend- en weerbare culturele sector:

- We investeren in herstel en herstart van culturele programmering.
- We investeren en ontwikkelen samen met het veld in culturele infrastructuur op vernieuwing en innovatie.
- In 2022 verbeteren we de structurele toegang tot dashboardinformatie over het culturele aanbod en publieksbereik en werken we mee aan het regionale onderzoek de Waarde van Cultuur 2022.
- Op basis van de ervaringen met Breda Buiten wordt bekeken of een soortgelijk zomerprogramma in 2022 meerwaarde heeft en gewenst is, en zo ja, in welke vorm.
- We leveren inhoudelijke input voor accommodatiebeleid van gemeentelijke culturele locaties.
- We doen mee in de regionale samenwerking BrabantStad.
- We zetten in het op herstel van publieksbereik. We gaan hierover in gesprek met de vier basisinstellingen.
- We stimuleren samenwerking tussen amateurkunst en professionele organisaties.
- Netwerk versterken en bemiddelen tussen culturele sector, andere beleidsterreinen, partners en ondernemers; investeren in zichtbaarheid.
- We organiseren tenminste 1 netwerkbijeenkomst met de culturele sector en professionaliseren het dialoog tussen de gemeente en het culturele veld.
- We verbeteren onze gemeentelijke dienstverlening door het doorontwikkelen van de subsidiestructuur en het proces. Ook maken we het aanvragen van subsidie gebruiksvriendelijker.

Versterken van de sociaal-maatschappelijke waarde van cultuur:

- We brengen meer duurzame verbindingen tot stand tussen culturele instellingen en makers en zorg- en welzijnsorganisaties.
- Versteviging van het netwerk cultuur- educatie en participatie en amateurkunst, waarbij Nieuwe Veste verder door ontwikkeld naar een organisatie die het netwerk optimaal faciliteert.

- We betrekken jeugd en jongeren actief bij culturele vraagstukken.
- We brengen de behoeftes in beeld van het Bredase amateurkunstveld voor het ontwikkelen van scenario's voor het vervolg van de subsidieregeling voor amateurkunst.

Kunst en cultuur in ruimtelijke en stedelijke ontwikkelingen in de stad:

- We positioneren cultuur in ontwikkelingen van CrossMark en 't Zoet.
- We blijven nauw betrokken bij ontwikkelingen Kunsthal-initiatief, dat vanaf nu verder gaat onder de naam CrossArts Breda.
- We gaan met de urban pitch regeling de urban-scene verder aanjagen.
- We starten minimaal een project waarmee we kunst en cultuur in de publieke ruimte van Breda digitaal zichtbaar maken.
- Er worden enkele kunstprojecten in het kader van de percentageregeling voorbereid.
- We leveren input voor ontwikkelvraagstukken Seelig en Gasthuisvelden.
- We blijven betrokken bij de omgevingsvisie.

In de Strip, de 1e fase van de uitvoering van het Havenkwartier, werken we aan de culturele hotspot. We doen dit volgens de uitgangspunten van het Creative District en samen met culturele instellingen. Via het principe van geleidelijke transformatie van vastgoed krijgen creatieve functies tijdelijk en meer definitief een plek. In het gebied Klavers Jansen ontwikkelt cultuur. Dit naast plannen voor woningbouw, in samenhang met herinrichting openbare ruimte. Voor Electron kijken we naar combinaties van creativiteit en wonen in hetzelfde pand, volgens de uitgangspunten van het Gebiedsperspectief Havenkwartier.

Projecten in de publieke ruimte

We werken aan verschillende kunst en cultuurtoepassingen in de openbare ruimte:

- Kunsttoepassing Marga Mincoplein, samen met inwoners.
- Kunstwerk Artikel1, Park Valkenberg, samen met Stedelijk Museum Breda en Breda Marketing.
- Onderzoeken mogelijkheid voor kunstwerk Opener, Liever, Mooier, van Sef Peeters (Claudius Prinsenlaan), samen met initiatiefnemers.
- Kunstroute door Boeimeerpark, Wilhelminapark en Sonsbeekpark.
- Project Breda Breed van Martin en Inge Riebeek, op het Station en onverwachte plekken in de stad.
- Voorbereiding kunstwerken bij het Talentencentrum en Verlengde Speelhuislaan.

Cultureel erfgoed

Voor de Collectie Breda verdiepen we in 2022 de samenwerking met erfgoedorganisaties. We ontwikkelen een platform voor het Bredaas erfgoed met daarin de Collectie Breda, verbonden en vindbaar. We begeleiden en informeren zodat de erfgoedpartners met een eenduidige methodiek hun verzamelingen en collecties registeren. Zo ontstaan verbindingen tussen verzamelingen en collecties van de verschillende partners. We doen voorbereidingen voor een nieuw digitaal platform. Met als doel uiteindelijk het historische verhaal van Breda (beter) te vertellen. Onze activiteiten in 2022 dragen bij aan de 4 hoofddoelen uit de erfgoedvisie:

Ons erfgoed..... een beleving!

Doel: verder versterken van erfgoedbeleving van bewoners en bezoekers.

- Partners stimuleren en inspireren om hun publieksactiviteiten en educatie in 2022 te richten op de thema's Breda Internationaal en De groei van Breda. De keus voor deze thema's zijn 2 jubilea: 50 jaar autoweg Breda-Antwerpen en 25 jaar geleden werden Teteringen, Prinsenbeek, Nieuw-Ginneken en Hazeldonk onderdeel van de Gemeente Breda.
- Faciliteren publieksactiviteiten Nassaudag en Open Monumentendag. De gemeente organiseert zelf onderdelen voor monumenten in gemeentelijk bezit en voor archeologie.
- Het verhaal van de Nassaus in Breda en de start van het koninklijke verleden van Nederland maken we zichtbaar met routes en aanlichten van historische plekken.
- Breda is in het samenwerkingsverband Zuiderwaterlinie onderdeel van de stelling (verdedigingslinie) Breda – Geertruidenberg. Samen met Oosterhout, Drimmelen, Geertruidenberg en Waalwijk werken we in 2022 aan de stellingvisie (2021-2029) en het uitvoeringsprogramma (2021-2024) Zuiderwaterlinie. Het programmateam ontwikkelt samen met stakeholders en partners een toeristisch en recreatief programma. Vuchtpolder als (her)kenbaar inundatiegebied (onder water gebracht gebied) en onderdeel van de Zuiderwaterlinie. De Spinolaschans beter op de kaart zetten. We onderzoeken samen met Citymarketing de mogelijkheden voor een informatiepunt.
- We organiseren de Reuvensdagen, een landelijk congres voor archeologen. We betrekken tijdens deze dagen bewoners van de stad bij archeologie-activiteiten.
- We ontsluiten Bredaas erfgoed in de openbare ruimte voor publiek met fysieke en digitale informatie (bordjes op monumenten).
- We dragen bij aan het project Stolpersteine/Struikelstenen (herdenkingsstenen voor joodse slachtoffers in de WO II).
- We dragen bij aan landschapsbiografie voor het westelijk deel van het beoogd Van Gogh Nationaal Park (stroomgebied Mark).

Ons erfgoed.... een bron van kennis!

Doel: betere toegankelijkheid erfgoed. Continu kennis vergaren en delen Bredaas erfgoed en Collectie Breda in het bijzonder.

- Werken aan Lokale Onderzoeksagenda Erfgoed Breda (LOEB).
- Meer kennis over Bredaas erfgoed (archeologie, historische geografie en gebouwd erfgoed/bouwhistorie).
- We verzorgen archeologie-educatie voor primair onderwijs.
- In het door Europa gesubsidieerde onderzoeksproject WaVE geeft een aantal steden en regio's onder leiding van Breda en met ondersteuning van TU Delft inhoud aan herwaardering van de relatie water en erfgoed. Wat betekent deze voor bijvoorbeeld klimaatadaptatie en sociaaleconomische groei? Het onderzoek richt zich op CrossMark. De opgedane kennis komt in de beleidsstrategieën om watergerelateerd erfgoed op grotere, regionale schaal toe te passen (bijvoorbeeld Zuiderwaterlinie).

Ons erfgoed..... we zorgen er goed voor!

Doel: zorgvuldig behoud, beheer en bescherming erfgoed Breda en Collectie Breda.

- Beheer van archeologische verzameling is een doorlopende taak.
- Samen met de erfgoedorganisaties brengen we de bouwkundige staat van monumenten in beeld. Zo acteert Breda op de wettelijke instandhoudingsverplichting van monumenten.
- We stellen regelgeving op voor de kaartlaag bouwhistorie en organiseren toezicht voor uitvoering.

- We stellen het paraplubestemmingsplan Erfgoed vast, om erfgoedkaarten, bouwhistorie en beschermd stadsgezicht op één plek juridisch te borgen, vooruitlopend op het voorlopig Omgevingsplan.
- Samen met religieuze organisaties, eigenaren en inwoners werken we aan een visie op religieus erfgoed (kerkenvisie). Doel is inzicht in aanwezige waarden en kwaliteiten en waar nodig keuzes maken voor gebruik en behoud van religieus erfgoed (vastgoed).
- De erfgoedkaarten vullen we aan, zodat steeds meer informatie op voorhand beschikbaar is voor wie een initiatief wil nemen (eis Omgevingswet).
- Beleid ontwikkelen voor Veiligheid en Erfgoed.

Ons erfgoed.... altijd in ontwikkeling!

- Erfgoed benutten we bij (her)ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.
- We werken aan de vraag hoe we omgaan met verduurzaming van Erfgoed, op basis van de gedachten uit 2021.

In 2022 geven we subsidies die bijdragen aan de 4 bovengenoemde doelen. We onderscheiden 5 typen subsidies. De samenwerking met de partners in de stad halen we nadrukkelijk aan, voor grotere betrokkenheid van alle partners en van alle activiteiten.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Corona heeft diepe sporen achtergelaten waarbij het de vraag is of er op (langere) termijn een volledig herstel gaat plaatsvinden. De vraag is ook hoe het publiek/de consument zich gedraagt. Past het aanbod bij het verlangen van de cultuurconsument? Durven mensen weer in grote getale naast elkaar in de theaterzaal te zitten of bij een festival te staan? We zijn onderweg (jonge) makers en aanbieders verloren. Keren zij terug naar een carrière in de sector cultuur? Ook eerlijke betaling van kunstenaars komt in het gedrang (fair practice code).

Is er voldoende aanbod van cultuur, bijvoorbeeld bij voorstellingen? Een deel van de sector heeft mogelijk ander werk. En zijn er nog voldoende vrijwilligers actief binnen de sector cultuur?

INDICATOREN

Thema-indicatoren thema Dynamische stad

Indicator: Digitalisering (audit nr 2208)

Omschrijving:

Bron: Meeteenheid:

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
				nader te bepalen

Deze indicator ontwikkelen we eind 2021.

Productindicatoren Product Cultuurpresentatie

Indicator: positie Breda op landelijke cultuurindex (audit nr 54)

Omschrijving: Stand van Breda op de cultuurindex van de 50 grootste gemeenten.

Bron: Atlas voor gemeenten Meeteenheid: Ranking (1 t/m 50)

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
34	35	38	38	35

Het gaat bij deze landelijke cultuurindex om een samengestelde indicator: het aantal uitvoeringen in de podiumkunsten (per 1.000 inwoners) zoals geregistreerd in het landelijk bestand van EM-cultuur. Dit is niet de indicator waarmee wij ons Bredaas cultuurbeleid willen monitoren. In 2021 ontwikkelen we in Breda een eigen set indicatoren die ons helpt om meer inzicht te geven in de ontwikkelingen binnen het cultuurbeleid in Breda.

Thema Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

De Strategische Onderwijs Agenda 2020/2024, de Beroepsagenda West-Brabant en de Economische visie van Breda sluiten naadloos op elkaar aan. Op de ambitie voor werkend leren, talentontwikkeling, internationalisering, gebruik van kennis en instellingen en benutten van talenten en studenten in de stad. Hierbij zetten we in op samenwerking via het Urban Living Lab Breda en de citydeal Kennis Maken.

Per jaarschijf is er een uitvoeringsplan. In 2022 ligt de focus op versterken veerkracht, kansengelijkheid en talentontwikkeling.

Aanpak laaggeletterdheid is een van de speerpunten in Lef en Liefde. Om mee te kunnen in de maatschappij is taalbeheersing een randvoorwaarde. Hierbij spelen onze digi-taalhuis en ons taalpanel een belangrijke rol. Maar de aanpak gaat ook verder buiten Breda, met een regionale aanpak in heel West-Brabant bundelen we de krachten.

Taal op werkvloer, netwerk vergroten en instroom taalhuis vergroten, om schroom over bijscholing op taal te doorbreken. Scholen, kinderopvangorganisaties en gezondheidspartners helpen mee aan groter bereik en zichtbaarheid van wat mogelijk is voor meer taalvaardige volwassenen.

Onderwijshuisvesting is voor primair onderwijs (po), speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs (vo) in handen van BreedSaam (po) en Building Breda (vo). Een uniek samenwerkingsmodel. Het gezamenlijk scholenveld is door de bundeling van geldstromen tot veel meer in staat dan afzonderlijke partijen (en gemeente).

De focus ligt op verduurzaming, inclusief en thuis nabij onderwijs. Hiermee vervolgen we de aanpak voor versterking van toekomstproof onderwijs en goede huisvesting.

Breda Studentenstad wil dat studenten zich welkom voelen in Breda. Dat ze blijvend ambassadeurs zijn van de stad. Afstemming gebeurt met de onderwijsinstellingen en met de studenten via studentenverenigingen, studentenraad en studenten vanuit verschillende geledingen en instellingen.

Een jaarprogramma met op verschillende momenten in het jaar ontmoeting en recreatie voor en door studenten.

Uitgangspunt is de gezamenlijk afgestemde programmering door BUAs, Avans, KMA, Rooi Pannen en Curio.

Ook in 2022 is het doel studenten actiever te betrekken bij vraagstukken over de toekomst van de stad.

Het nationaal programma onderwijs en preventie aanpak jongeren en studenten geeft extra impuls voor veerkracht, kansengelijkheid en talentontwikkeling voor studenten. Zo kunnen we de gevolgen van corona ook voor studenten beter het hoofd bieden.

De samenwerking van onderwijs onderling en met partners is gestimuleerd en gefaciliteerd door de City Deal Kennis Maken, met alle mbo's en hogescholen. In 2022 laden we deze nog extra met de Urban Living Labs. De thema's zijn digitalisering, Verbeter Breda en energietransitie. Uitgangspunt is kennis en kunde van hogescholen versterken en ontsluiten.

Het lukt Logistic Community Brabant (LCB) om steeds meer bedrijven aan zich te binden, de slagkracht van het MKB op logistiek te versterken en kansen te verzilveren. Projecten als slimme industrie, robotisering, health logistic rollen we verder uit in 2022.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Taalaanbieders en maatschappelijke organisaties werken samen met de gemeente op het gebied van taal en laaggeletterdheid. Focus ligt op evaluatie en doorontwikkeling van pilots bij Nederlands als 1e taal (NT1). We stimuleren borging van de digitaliseringsslag en zijn ons ervan bewust dat digitaal niet voor iedereen werkt. Via Huh? Wat bedoelt u? stimuleren we partijen om eenvoudig te communiceren en ook digitaal eenvoudig te zijn. Dit hangt samen met focus op taal op de werkvloer. Zo brengen we laaggeletterdheid onder de aandacht bij organisaties, op inhoud en op communicatie. Vanaf 2022 is de structurele dekking geborgd voor aanpak laaggeletterdheid en actieplan taal.

Vanuit de Strategische Onderwijs Agenda 2020/2024, de Beroepsagenda West-Brabant en de Economische visie van Breda ligt de focus in 2022 op verdere versterking van expatcommunity, betrokkenheid van studenten bij de toekomst van de stad,

studentenwelzijn, uitgifte praktijkverklaringen, challenge gezond 100 met scholen en zorgpartners, leerlijn zorg, logistiek en schoonmaak.

We willen een klimaat bereiken waarin jongeren optimaal ontwikkelen naar hun toekomst. Met een goed schoolklimaat, onderwijs op maat waar nodig, vervolopleidingen met goede aansluiting naar de arbeidsmarkt en internationale oriëntatie. Een veilige en ondersteunende omgeving is belangrijk. Waar nodig zetten we in op aanvullende programma's in afstemming met het onderwijs. Samenwerking, afstemming en best practices delen in Breda en regio, heeft belangrijke meerwaarde en maken we in 2022 concreet. We spitsen toe op de groeisectoren zorg en logistiek.

Studenten maken deel uit van de toekomst van de stad. We zetten in op kennis en betrekken studenten bij de stad. Breda is een internationale speler. We richten ons nadrukkelijk op internationale studenten. Dit begint bij de 1e kennismaking op de introductie van het nieuwe collegejaar. Samen programmeren met en door studenten gedurende het jaar. Toegang creëren tot huisvesting en een bijbaan. Samen met onderwijs en partners een omgeving creëren waarin studenten zich welkom voelen. Met de hbo- en mbo-instellingen maakten we afspraken over kennisdeling, introductie, kennismaking met de stad, huisvesting en werk, inclusief een warm welkom voor internationale studenten. Urban Living Lab, Logistic Community Brabant, Citydeal en de Studentenapp zijn hier voorbeelden van.

Building Breda kreeg de afgelopen 10 jaar een geïndexeerde jaarlijkse bijdrage voor de gezamenlijk afgesproken 10 jaars ambitie. Het college omarmt de nieuwe ambitie met een sterk vmbo en duurzaamheid als belangrijke speerpunten. Binnen de beperkte financiële mogelijkheden kende het college een projectmatige bijdrage toe. De extra middelen van 2023 tot en met 2030 van totaal € 3,5 miljoen zijn een tijdelijke aanvulling op de jaarlijkse bijdrage aan Onderwijshuisvesting vo. Met als doel om de mogelijkheden voor techniekonderwijs te vergroten en de positie van het VMBO te verstevigen. Om langjarig en structureel aan de gemeentelijke zorgplicht te voldoen, gaf het college opdracht voor onderzoek en onderbouwing van structurele middelen voor de nieuwe periode. De intentie is om de rijksmiddelen voor onderwijshuisvesting (vo) daar volledig voor in te zetten (vergoedingsplafond). Besluitvorming is voor het volgende college en gemeenteraad.

In het najaar beoordeelt het college de investeringsplannen van BreedSaam voor de 8-jaarsperiode. Vanuit de beschikbare begrotingsruimte moeten zij aangeven of er aanpassing komt van de jaarlijkse financiële bijdrage. Ook hier geldt dat de gemeente meerjarig en structureel aan haar zorgplicht moet voldoen. Zo nodig heeft de bestuurlijke opdracht ook betrekking op de situatie bij BreedSaam.

De noodzaak voor een goed binnenklimaat en ventilatie in schoolgebouwen is met COVID 19 nadrukkelijk onder de aandacht gekomen. Veel gebouwen voldoen nog niet aan het gestelde niveau (bij nieuwbouw/renovatie moet het gebouw minimaal voldoen aan Frisse Scholen klasse B) en dan zijn maatregelen zoals het open zetten van ramen onvoldoende om het juiste niveau te bereiken. Om een inhaalslag mogelijk te maken subsidieert het Rijk 30% van kosten (SUVIS-aanvragen) die met ventilatie zijn gemoeid. De rest van het geld moet worden opgebracht door gemeenten en schoolbesturen (beide hebben een verantwoordelijkheid in de onderwijshuisvesting). De beide coöperaties BreedSaam en Building Breda, verantwoordelijk voor de uitvoering van de zorgplicht namens de gemeente, zetten in om alle schoolgebouwen de komende jaren op minimaal Frisse Scholen Klasse B te krijgen. In deze extra opgave voorziet de huidige jaarlijkse bijdrage door de gemeente niet. Het college stelt per coöperatie € 1,5 miljoen extra beschikbaar (het gemeentelijke deel) zodat zij in 2022 met de SUVIS gelden en de schoolbestuurlijke inbreng het ventilatieprogramma kunnen starten.

Werkend Leren focust op doelgroepen met afstand tot onderwijs en arbeid. Het is inmiddels onlosmakelijk verbonden met de brede aanpak Arbeidsmarkt, WerkgeversServicePunt, regionaal Mobiliteitsteam Werkt door, JongerenPunt, beroepsagenda West-Brabant, Perspectief op werk en de aanpak Jeugdwerkloosheid.

Met de aanpak werkend leren werken we in 2022 aan stimuleren van flexibele vormen van onderwijs en leren op de werkvloer. Vooral voor de doelgroep op meer afstand van de arbeidsmarkt. Praktijkverklaringen, waarderen van competenties met een competentiepaspoort en samenwerking met de keten gezondheid. De doenersacademie is een samenwerking van logistieke bedrijven die mogelijkheden onderzoekt voor gezamenlijk opleiden van logistiek personeel. Zij brengen innovatieve ideeën van studenten en leerlingen in relatie tot gezondheid in de challenge Gezond 100! Belangrijk onderdeel is de ontwikkeling zorgleerlijn en zorgschool. Deze is gestart en krijgt vorm, samen met zorgpartners en onderwijs.

De opgave werkend leren is gericht op innovaties, structurele borging van praktijkverklaringen, zorgleerlijn en doenersacademie. Deze ontwikkelen we verder vanaf 2022 binnen de keten participatie.

Logistic Community Brabant heeft in 2022 haar focus op ontwikkeling van slimme industrie, robotisering en health logistic. We bekijken met scholen, studenten en andere betrokkenen waar en hoe we kunnen helpen met aanvullende programma's, begeleiding of kennisdeling. We gaan uit van bestaande structuren en samenwerkingen en bouwen met kennis en expertise voort op bestaand beleid. Nauwe samenwerking is nodig voor een nieuw perspectief en om zoveel mogelijk de schade van corona te herstellen, die is aangericht bij jongeren.

Samen met onderwijs mbo en hbo houden we aandacht voor eventuele stagetekorten, welzijn van studenten en talentontwikkeling.

We zetten de studentendenktank voort, stimuleren eigen initiatieven van studenten, scholen, studentenverenigingen en andere betrokkenen en blijven actief betrokken bij het onderwijs.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

De ambitie van Breedsaam en Building financieel vertalen, inclusief wettelijke taak tot uitvoering van de zorgplicht.

Urban Living Lab levert meerjarige kennisoverdracht en inzet studenten, inclusief betrokkenheid hogescholen. Dit levert vooral op maar vergt qua coördinatie extra inzet en daarmee middelen.

INDICATOREN

Thema-indicatoren thema Beroepsonderwijs en Huisvesting Onderwijs

Indicator: Aandeel studenten dat woont in Breda (audit nr 55)

Omschrijving: Aandeel studenten dat in Breda woont

Bron: KENCES, Landelijke monitor studentenhuysvesting Meeteenheid: %

Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
35,3		36,6	aandeel minimaal 36,6 (waarde 2020)	volgindicator - geen streefwaarde bepaald

Breda wil een aantrekkelijke studentenstad zijn, voor uitwonende en thuiswonende studenten. We volgen de ontwikkelingen in het aandeel studenten dat in Breda woont, maar bepalen daarop geen streefwaarde. De huidige indicator geeft geen compleet beeld van de situatie van het hoger onderwijs in Breda. We ontwikkelen daarom een indicator die meer passend is.

Thema Verbindend bestuur

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

In het nieuwe bestuursakkoord 2022-2026 geven we aan wat onze inzet is voor intergemeentelijke samenwerking in de komende bestuursperiode. De samenwerking binnen Baronie is een belangrijk vertrekpunt voor de aanpak van vraagstukken in het daily urban system van Breda. Zowel op Ruimtelijk-Economisch als op Sociaal-Economisch domein overschrijden de vraagstukken al lang onze gemeentegrenzen. Samenwerking met (de regio rond) Tilburg levert ons in 2022 een Verstedelijkingsakkoord op met het Rijk.

Breda verdient het om sociaaleconomisch versterkt uit de crisis te komen. In Q2 van 2022 presenteren we een lange-termijnagenda. We trekken samen op met VNG, G40 en het Rijk. Waar nodig varen we onze eigen koers.

We zien de herstelperiode als het moment voor maatschappelijke innovatie en bouwen voort op energie in de stad. Na het zomerreces van 2021 starten we de verkenning van verschillende herstelthema's, zoals werk en inkomen, onderwijs en jongeren, gezondheid en lokale sociale en economische initiatieven. Begin 2022 presenteren we het resultaat van deze verkenning.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

We zijn en blijven een assertieve en proactieve (centrum)speler in het regionale en (inter)nationale netwerk. Dat doen we op 5 niveaus:

1. Subregio de Baronie en gemeenten Breda, Oosterhout, Etten-Leur en Moerdijk (BOELM)
2. Stedelijke Regio Breda Tilburg (SRBT)
3. Overige regionale samenwerking
4. Internationale samenwerking
5. Externe betrekkingen.

Na de raadsverkiezingen in maart 2022 komt het college met een voorstel hoe Breda de regionale samenwerking wil invullen in de bestuursperiode 2022-2026. De onderstaande schaalniveaus komen aan de orde.

De uit de Kaderbrief 2022 voortvloeiende impuls van € 0,25 miljoen voor de samenwerking binnen de Baronie en met de gemeente Tilburg zorgt voor de extra beschikbare middelen in 2022 en verder om deze specifieke samenwerkingen verder vorm te geven.

1. Samenwerking in de Baronie

Op 4 juni 2021 adviseerde de bestuurlijk verkenner Baroniesamenwerking over mogelijk wenselijke samenwerking in de subregio Baronie. De Regionale Investeringsagenda regio Breda (RIA) versnelde dit proces. De gehanteerde werkwijze verraste onze buurgemeenten zeer aangenaam. Zij zoeken nu ook steeds meer samenwerking in deelgebieden en ondersteunen onze efforts om provincie, Rijk en Europa aan de realisering van die ambities te koppelen.

Ook de reacties van een aantal Baroniegemeenten op onze concept Omgevingsvisie staan vol complimenten over de integrale benadering en hun mogelijke betrokkenheid daarbij. Intensievere samenwerking tussen de 10 Baronie-gemeenten lijkt voor de hand te liggen.

De samenwerking van Breda met Oosterhout, Etten-Leur en Moerdijk (BOELM) focust op werklocaties. In 2021 maakten Regio West-Brabant (RWB)-gemeenten en provincie regionale programmeringsafspraken en een investeringsagenda bedrijventerreinen. We werken samen aan versterken van onze portefeuille werklocaties, zodat die bijdraagt aan de regionale ambitie Hub voor vernieuwend ondernemerschap.

We willen onze plannen en acties baseren op goede data en kennis. Daarom verzamelen we informatie over bijvoorbeeld (ontwikkeling van) beschikbare ruimte, werkgelegenheid en energielabels van bedrijfsgebouwen. We ontsluiten deze informatie via PowerBI. We blijven samenwerken met BUAs en Avans, gericht op kennisontwikkeling en inzet van studenten voor concrete opdrachten (minors, stages).

2. Stedelijke Regio Breda Tilburg (SRBT)

Voor stedelijk Brabant werkt deze regio met 3 andere regio's, de Provincie Noord-Brabant en het Rijk aan een Verstedelijkingsstrategie voor stedelijk Brabant. Deze ligt er begin 2022. Uitwerking vraagt bestuurlijk overleg: Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO MIRT) eind 2022 en BO Leefomgeving. Voorjaar 2023 moet er een ontwerp Verstedelijkingsakkoord met het Rijk zijn. Daarin staan afspraken op het niveau van SRBT voor de woon-, bereikbaarheids-, groen/blauwe en economische opgaven tussen Rijk, provincie en de SRBT-partners (gemeenten, waterschappen, kennisinstellingen en bedrijfsleven). Naast deze ruimtelijk-economische samenwerking is in 2022 ook duidelijk of op sociaal-economisch terrein de wens bestaat voor meer intensieve samenwerking. De Regiodeal Makes and Moves met haar 17 projecten is in 2022 nog steeds in uitvoering. Met Tilburg verkennen we in 2022 de mogelijkheden om voor bedrijfsvoering efficiënter en effectiever op te trekken.

3. Overige regionale samenwerking

Regio West-Brabant (RWB)

We werken samen met de 16 gemeenten in West-Brabant aan opgaven uit het Actieprogramma voor Economie, Arbeidsmarkt, Mobiliteit en Ruimte. We werken daarvoor de samenwerkingsafspraken met Gedeputeerde Staten uit. Binnen de Economic Board West-Brabant is samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen steeds intensiever. Rewin West-Brabant is onze belangrijke partner om met bedrijfsleven en onderwijs onze ambities in concrete projecten uit te voeren.

Regio voor Regionale Energie Strategie en Waterschap

In 2022 volgen concrete acties zoals meedoen in pilots om (duurzame) opwekking en afname van elektriciteit op bedrijfsterreinen op elkaar af te stemmen. Doel is teruglevering op het elektriciteitsnet te beperken en (in regio verband) onderzoeken van de mogelijkheden van (uitbreiding) van een regionaal warmtenetwerk, gevoed door regionale (rest)warmtebronnen.

Provincie

De samenwerking met de Provincie gaat van strategisch naar operationeel niveau, uitgewerkt in 23 projecten.

De Samenwerkingsagenda van gemeente en provincie voor de complexe transformatie van het centrum Breda, werken we in 2022 verder uit in concrete projecten, binnen de thema's Verstedelijking, Groen & Water en Mobiliteit.

BrabantStad

Aan de hand van de evaluatie van de Stedelijke agenda BrabantStad ontwikkelen de BrabantStadpartners een perspectief voor samenwerking in de bestuursperiode 2022-2026.

G40/VNG

Met de strategische agenda's van de G40 en de VNG blijven we ook komend jaar op verschillende thema's lobbyen naar de Tweede Kamer. Samen met andere gemeenten staan we voor verruiming en eerlijker verdeling van beschikbaar gestelde middelen. Wij ondersteunen dit vanuit verschillende posities van onze bestuurders in G40 en VNG.

4. Internationale samenwerking

We versterken onze internationale positie op verschillende manieren. We verkennen doorlopend mogelijkheden voor internationale samenwerking met relevante regio's en netwerken, in Europa en mondiaal.

De relaties met Yangzhou en Wroclaw hebben een inhoudelijk programma met samenwerkingspartners. De verhoudingen met China volgen wij op de voet vanuit de Nationale en EU-benadering van de betrekkingen. We benutten actief ons economisch profiel voor internationale acquisitie en aantrekken van investeringen naar Breda. Creativiteit en toegepaste technologie zijn de basis. We zoeken samenwerking met bedrijvencusters die voor Breda versterkend werken. Samen met onderwijspartners en op Brabantse schaal blijven we werken aan een internationale kennisagenda. Waar haken we aan zodat onze HBO-opleidingen er baat bij hebben. We verbeteren onze dienstverlening in het Engels en zorgen voor een warm welkom van internationals in Breda.

5. Intensiveren externe betrekkingen

In 2022 bouwen we verder aan actieve externe betrekkingen (public affairs) en effectieve netwerk- en lobbykracht in Den Bosch, Den Haag en Brussel. Lobby op onze belangrijkste dossiers gebeurt zoveel mogelijk samen met partijen in stad, regio, BrabantStad, G40- en VNG-verband. We onderhouden bestaande verbindingen en entameren nieuwe, zoals met (Europese) partnersteden en relevante (kennis)netwerken.

Voortbouwend op eerdere resultaten zetten we naar Brussel en EU in op verdere positionering en profilering van de Bredase ambities (3 G's, Groen, Grenzeloos en Gastvrij). We verbinden deze slim met de Europese beleidsprioriteiten Green Deal, Europe fit for the Digital Age en EU Economy that Works for People. Zo benutten we kansen als samenwerking, kennisdeling en EU cofinanciering.

WAT ZIJN DE RISICO'S?

Steeds meer onderwerpen krijgen op regionale schaal hun uitwerking. Woonopgaven, bedrijventerreinen, bereikbaarheid of energietransitie, alleen via samenwerking komen we tot keuzes. Onze ambitie is om regionale samenwerking congruent te maken. Dit is overigens geen garantie voor succes. Het is een risico voor Breda als we er niet in slagen met onze regiogemeenten goede banden door te ontwikkelen. Met de Baronie-gemeenten zijn we zo'n traject gestart.

Een belangrijk risico is de onduidelijkheid van de effecten van corona op onze rol als assertieve en proactieve (centrum)speler in het regionale en (inter)nationale netwerk. Dit betekent misschien dat we onze doelstellingen moeten bijstellen.

In deze tijd van corona is het nodig om actie te ondernemen op economisch gebied en in te zetten op versterking van het economisch vestigingsklimaat. We gaan onverminderd door om binnen (toegepaste) technologie en creatieve industrie de juiste verbindingen te leggen in Europa, met steden en regio's met een vergelijkbaar krachtig economisch cluster. We onderzoeken nieuwe kansen in zorg, logistiek en agrofood om werkgelegenheid te stimuleren. Breda zet zich actief in. De invloed van corona op de financiële positie van de gemeente heeft misschien ook gevolgen voor de bijdragen aan regionale verbanden.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Jaarrekening 2020	Begroting 2021 na wijziging	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten						
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	15.828	27.264	20.887	17.082	13.318	11.200
Grote projecten in de stad	-939	9.777	6.453	8.826	6.865	5.995
Dynamische stad	25.928	30.577	27.572	27.490	27.005	26.943
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	19.931	19.581	22.243	17.517	17.517	17.517
Verbindend bestuur	1.641	1.983	2.209	2.249	2.095	2.095
Totaal Lasten	62.389	89.182	79.364	73.163	66.800	63.748
Baten						
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	8.926	16.626	9.509	5.975	2.191	0
Grote projecten in de stad	674	7.517	3.835	5.020	2.662	1.164
Dynamische stad	583	373	354	354	354	294
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	2.357	2.165	2.165	0	0	0
Verbindend bestuur	18	0	0	0	0	0
Totaal Baten	12.558	26.681	15.863	11.349	5.206	1.458
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	49.830	62.501	63.501	61.814	61.593	62.291

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Stimuleren economische ontwikkeling in Breda

Dit thema bevat een financiële vertaling van de actielijnen uit de Economische visie en van de grondexploitaties voor bedrijventerreinen. Voor de verdere ontwikkeling van het merk 'Breda brengt het samen' wordt ook in 2022 geïnvesteerd in citymarketing en in evenementen die hierbij aansluiten. En vanuit het masterplan digitalisering wordt stevig ingezet om de kwaliteit van leven te vergroten.

Ten opzichte van 2021 nemen de lasten van dit thema in 2022 per saldo af met € 6,4 miljoen en de baten nemen per saldo af met € 7,1 miljoen.

Als gevolg van de fasering voor de grondexploitaties werken fluctueren de lasten en de baten in de tijd. In 2022 betreft dit een daling van € 6,5 miljoen ten opzichte van 2021. Deze daling is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de grondexploitatie Druivenstraat die begin 2021 is geopend en naar verwachting eind 2021 weer wordt geliquideerd. Daarnaast is er in 2021 eenmalig een budget opgenomen ten behoeve van de lange termijn aanpak Corona van € 1,25 miljoen. De verordeningen van

twee bedrijveninvesteringszones lopen in 2021 af waardoor zowel de lasten als de baten dalen met ruim € 0,4 miljoen. Ook zijn er minder lasten en baten in 2022 van € 0,2 miljoen aan rijkssubsidie voor de MBK-deal op basis van het bestedingsplan 2021-2022 van deze incidentele middelen. Ten behoeve van de uitvoering van het masterplan digitalisering wordt in 2022 € 0,5 miljoen extra beschikbaar gesteld. Voortvloeiend uit de Kaderbrief 2022 wordt er voor citymarketing vanaf 2022 € 0,25 miljoen extra uitgetrokken in verband met uitbreiding van de doelgroepen bedrijven en studenten. Tot slot een drietal impulsen voor de komende jaren. Voor 2022 wordt € 0,7 miljoen aan cofinanciering voor de transformatie leegstand in de binnenstad beschikbaar gesteld. Extra middelen van € 0,2 miljoen vanaf 2022 voor de aanpak revitalisering bestaande bedrijventerreinen én € 0,2 miljoen vanaf 2022 als aanvullende cofinanciering voor de ondernemersfondsen.

Grote projecten in de stad

Binnen de gebiedsontwikkelingen wordt ingezet op het realiseren van de grootstedelijke ambitie om als stad een sprong voorwaarts te maken. Deze gebiedsontwikkelingen vragen financiële inspanningen en zijn onder dit thema samengebracht. In 2022 geven we een impuls aan het programma Verbeter Breda door een extra budget van € 0,1 miljoen beschikbaar te stellen. Daarnaast geven we een impuls aan het programma Bavel door in 2022 een budget van € 0,45 miljoen te verstrekken. Tenslotte kiezen we ervoor impuls gelden in te zetten voor het Volkshuisvestingsfonds. Voor de jaren 2023 tot en met 2025 stellen we in totaal € 1,9 miljoen beschikbaar.

Ten opzichte van 2021 nemen de lasten van dit thema in 2022 af met € 3,3 miljoen en de baten met € 3,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen. In 2022 nemen de lasten en de baten van de grondexploitaties Cross Mark af met € 4,7 miljoen. De fluctuaties in de jaren zijn het gevolg van de fasering van de lasten en de baten van de grondexploitaties Stationskwartier en Klavers Janssen. De daling van de lasten van de grondexploitaties van € 4,7 miljoen wordt deels gecompenseerd door een verhoging van de lasten van € 1,4 miljoen door een drietal posten. De extra impuls gelden voor Verbeter Breda zorgen voor een toename van de lasten van € 0,4 miljoen. De impuls gelden voor het programma Bavel leiden tot een verhoging van de lasten van € 0,45 miljoen. Tenslotte leiden de kapitaallasten van als gevolg van investeringen in de Nieuwe Mark en het Havenkwartier tot een toename van de lasten van € 0,5 miljoen.

De daling van de baten van de grondexploitatie van € 4,7 miljoen wordt deels gecompenseerd door de incidentele verkoop van vastgoed in Gasthuisvelden van € 1,2 miljoen. Bij de begroting 2021 was deze post voor 2022 opgenomen in programma Duurzaam wonen in Breda thema grondexploitaties ten behoeve van woningbouw. Daar deze onderdeel uitmaakt van de gebiedsontwikkeling binnen Gasthuisvelden is ervoor gekozen om deze over te hevelen naar de grote projecten onder het programma Ondernemend Breda.

Dynamische stad

Onder dit begrotingsthema worden met name de financiën verantwoord voor subsidies die aansluiten op het cultuurbeleid 'In verband met cultuur', de afspraken binnen Brabantstad en de kunstenplanperiode van het Rijk. Hier zijn ook de financiële middelen opgenomen voor het op orde houden van ons (historisch) erfgoed en het stimuleren van de combinatie cultuur, kunst en creativiteit met als doel het historische verhaal van Breda te vertellen.

Ten opzichte van de begroting 2021 nemen de lasten per saldo af met € 3 miljoen. De belangrijkste oorzaken worden hierna beschreven. Aan rijksmiddelen werd in 2021 een eenmalig bedrag van € 2,9 miljoen aan coronacompensatie ontvangen. En voor de kunsthal kwam er in 2021 eenmalig € 1 miljoen ter beschikking. In 2022 komt er € 0,3 miljoen extra aan werkbudget voor cultuur beschikbaar. Tevens is er € 0,5 miljoen aan loon-prijscompensatie en de eenmalige impuls 2022 van € 0,1 miljoen voor Urban Sports.

Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

Dit begrotingsthema bevat de financiën voor de stichtingen BreedSaam en Building Breda waar onderwijshuisvesting is ondergebracht. Ook zijn hier de financiële middelen opgenomen vanuit de Wet Educatie Beroepsonderwijs waarbij Breda als contactgemeente verantwoordelijk is voor de realisatie van educatietrajecten in de arbeidsmarktregio West Brabant. En tot slot nog een financiële vertaling van enkele actielijnen uit de strategische onderwijsagenda 2020/2024.

Ten opzichte van de begroting 2021 nemen de lasten per saldo toe met € 2,7 miljoen. De belangrijkste oorzaak is de aanvullende impuls aan onderwijshuisvesting van € 1,5 miljoen aan BreedSaam en € 1,5 miljoen aan Building Breda. Door COVID 19 is namelijk inzichtelijk geworden dat een goede ventilatie van de schoolgebouwen een onvermijdelijke maatschappelijke plicht betreft. Daarnaast was 2021 het laatste jaar voor de volgende budgetten: € 0,3 miljoen aan Logistics Community Brabant (LCB) en € 0,1 miljoen impuls gelden internationaal onderwijs. In 2021 was er een eenmalige bijdrage aan programma 1 voor het maatwerkproject VO/MBO van € 0,1 miljoen. Er wordt per 2022 € 0,3 miljoen voor taalimpuls overgeheveld naar onderwijs in programma 1. Extra beschikbare middelen in 2022 betreffen ruim € 0,3 miljoen aan loon-prijscompensatie.

Verbindend bestuur

Om invulling te geven aan de werkzaamheden vanuit regionaal, nationaal en internationaal perspectief zijn hier de financiën opgenomen ter stimulering van internationale samenwerking, gemeenschappelijke regelingen en bijdragen voor landelijke organen.

De impuls, voortvloeiend uit de Kaderbrief 2022, van € 0,25 miljoen voor de samenwerking binnen de Baronie en met de gemeente Tilburg zorgt binnen dit thema voor de extra beschikbare middelen in 2022 en verder ten opzichte van de begroting 2021.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investerings in dit programma	Planning uitgaven 2022	Planning uitgaven 2023	Planning uitgaven 2024	Planning uitgaven 2025	Totaal beschikbare middelen
	Economische zaken	201				201
	Stadsdepot		728			728
	Gasthuisvelden	500	500			1.000
	Herontwikkeling vertreklocaties Gasthuisvelden	750	750			1.500
	Hoofdinfrastructuur Havenkwartier	1.790				1.790
	Havenkwartier - bodemsanering	325	262	712		1.299
	Retentie Crossmark-'t Zoet	1.480				1.480
	Vorbereidingskosten 't Zoet	470				470
	Ontwikkelingen Bavel			3.300		3.300
Ambitie		5.516	2.240	4.012		11.768
	Crossmark	2.027	1.980	1.500		5.507
	Cultuurcluster Klavers Jansen / Electron	1.144	1.500			2.644
	Park Seelig Zuid Gasthuisvelden			6.500		6.500
	Programma Verbeter Breda	1.500				1.500
Plan		4.671	3.480	8.000		16.151
	Havenkwartier	500	500			1.000
Project		500	500			1.000
	Nieuwe Mark	7.383	8.800	1.000		17.183
Realisatie		7.383	8.800	1.000		17.183
Totaal		18.070	15.020	13.012		46.102

TOELICHTING INVESTERINGEN

Economische zaken

Masterplan verlichting

De objecten die gaan worden aangelicht vanuit dit project zijn nog niet allemaal bepaald. Op dit moment is een ontwerp en offerte gereed voor het Stadhuis aan het Stadserf. De overige objecten worden de komende maanden bepaald waarna een ontwerp zal worden gemaakt dat moet worden aanbesteed.

Gasthuisvelden

Gasthuisvelden: De investeringen hebben betrekking op de voorbereidingskosten van de gebiedsontwikkeling.

Herontwikkeling vertreklocaties Gasthuisvelden: De investeringen zijn bestemd voor de herinrichting van de openbare ruimte.

Havenkwartier

Vanwege verontreinigde grond in delen van het Havenkwartier is voor de gebiedsontwikkeling bodemsanering noodzakelijk.

Hoofdinfrastructuur Havenkwartier (Woningbouwimpuls de Strip):

Voor de realisatie van betaalbare woningen in de Strip zijn investeringen in de openbare ruimte nodig. Voor een deel van de investeringskosten wordt een subsidie (woningbouwimpuls) ontvangen van het rijk, het overige deel dient door de gemeente te worden gefinancierd.

Retentie Crossmark-'t Zoet

De gereserveerde middelen zijn bestemd voor de aanleg van de waterretentie in 't Zoet mede ten gunste van het Havenkwartier en het Stationskwartier.

Ontwikkelingen Bavel

De gereserveerde middelen zijn bestemd voor de realisatie van de multifunctionele accommodatie in Bavel. Voor de voorbereiding is een krediet gevoteerd.

't Zoet

In 2022 geven we een impuls aan 't Zoet van € 0,47 miljoen. De middelen worden ingezet voor de planvoorbereiding van de gebiedsontwikkeling.

Stadsdepot

Dit betreft de voorbereiding van het Nieuwe Stadsdepot. Er is een 4-tal scenario's in beeld gebracht ter beoordeling aan het college.

Crossmark

Dit betreft een samenstel van gevoteerde kredieten, te weten voor de investeringen in de openbare ruimte van het Stationskwartier, 3 Hoefijzers en rondom het OVTC en de gereserveerde middelen voor de aanleg van de waterretentie in 't Zoet mede dienend voor het Stationskwartier.

Cultuurcluster Klavers Jansen/Electron

Het krediet en investeringen hebben betrekking op de transformatie en verduurzaming van gebouwen in het Cultuurcluster.

Park Seelig Zuid Gasthuisvelden

Het krediet is beschikbaar gesteld voor de aankoop van de gronden door de gemeente van het rijksvastgoedbedrijf. De investeringen hebben betrekking op de voorbereiding en realisatie van het Seelig Park.

Programma Verbeter Breda

De investeringen zijn bedoeld voor de opbouw van een meerjarige, stadsbrede aanpak van het segregatievraagstuk. Dat heeft een ruimtelijke en maatschappelijke component en betreft zowel de bestaande stadsdelen als de nieuwe (gebieds)ontwikkelingen.

Havenkwartier

De investeringen hebben betrekking op de voorbereidingskosten van de gebiedsontwikkeling.

Nieuwe Mark

Het krediet is bestemd voor de realisatie van de Nieuwe Mark.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam	Soort document	Jaar
-------------	-----------------------	-------------

Economische visie	Kaderstellend	2019
Bestuursakkoord Lef en Liefde 2018-2022	Kaderstellend	2018
Notitie van Uitgangspunten Erfgoed	Kaderstellend	2017
Uitgangspuntennotitie Cultuurbeleid Breda 2019-2028	Kaderstellend	2018
Cultuurvisie 'In verband met Cultuur'	Kaderstellend	2019
Breda doet, samen door 2019/2020	Kaderstellend	2018
Aan tafel	Kaderstellend	2017
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016
Structuurvisie 2030	Kaderstellend	2012
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2018
Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Ontwikkelvisie Claudius Prinsenlaan	Kaderstellend	2019
Erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst'	Kaderstellend	2019
Strategische onderwijs agenda	Kaderstellend	2020
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)

Ondernemend Breda	Thema Stimuleren economische ontwikkeling
Verantwoordelijk bestuurder:	Boaz Adank
Bestuurlijk vervanger:	
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Als zelfstandig opererende uitvoeringsorganisatie van de Gemeente Breda was NV BrIM (NV Bredase Investeringsmaatschappij) jarenlang verantwoordelijk voor uitgifte van Bredase bedrijventerreinen. Naast verkoop en uitgifte van bedrijventerreinkavels waren acquisitie, promotie en relatiebeheer de belangrijkste taken van de NV BrIM.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Een aantal jaar geleden viel het besluit de NV BrIM hiervoor niet langer in te zetten. We werken aan afbouw en eventuele ontmanteling van de NV.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

NV Werkgelegenheidsinstituut West-Brabant

Ondernemend Breda	Thema Stimuleren economische ontwikkeling
Website NV Werkgelegenheidsinstituut West-Brabant:	REWIN
Verantwoordelijk bestuurder:	Boaz Adank
Bestuurlijk vervanger:	Paul de Beer
Belang Breda in verbonden partij in %:	10,3%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Het doel van REWIN is het bevorderen van de werkgelegenheid en het versterken van de economische structuur van de regio West-Brabant. De 16 West-Brabantse gemeenten en RWB zijn aandeelhouders van de NV REWIN West Brabant.

REWIN richt zich op regionale speerpuntsectoren (logistiek, agrofood/biobased, maintenance en creatieve dienstverlening), werven van nieuwe bedrijven naar de regio West-Brabant en stimuleren van start-ups en groei bij het midden- en kleinbedrijf in West-Brabant.

Voor de speerpuntsectoren is er een programmastructuur. Onder leiding van een Triple Helix stuurgroep werkt REWIN aan innovatie, business development, human capital en acquisitie.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

NV REWIN krijgt inhoudelijk aansturing van de Economic Board West-Brabant. Deze zet inhoudelijke lijnen uit, ziet toe op uitvoering en resultaten en profileert de regio op een hoger schaalniveau.

Er is afgelopen periode vaak gesproken over financiering van het programma Creatieve Dienstverlening en het startup ecosysteem. Vooralsnog gebeurt financiering tot en met 2022 uit incidentele middelen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Uiteenlopende zienswijzen over bijdragen vanuit gemeenten Regio West-Brabant zorgt dat op onderdelen ambities misschien niet uitkomen.

Er is steeds meer vraag voor cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit Rijk en EU. In Regio West-Brabant is geen cofinancieringsfonds. Hierdoor kost het veel tijd en inspanning om op korte termijn alsnog geld beschikbaar te hebben voor onverwachte kansrijke projecten.

NV Stadsherstel Breda

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website NV Stadsherstel Breda:	Stadsherstel Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Marianne de Bie
Bestuurlijk vervanger:	Greetje Bos
Belang Breda in verbonden partij in %:	13,05 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

De Gemeente Breda is aandeelhouder van NV Stadsherstel Breda (13,05%). Het doel van Stadsherstel Breda is historisch monumentale gebouwen en/of beeldbepalende objecten te kopen, restaureren en exploiteren. Daarmee werkt NV Stadsherstel Breda ook aan gemeentelijke erfgoeddoelen. De Gemeente Breda en NV Stadsherstel Breda hebben een samenwerkingsovereenkomst die de gemeentelijke inzet borgt in projecten van NV Stadsherstel Breda.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

NV Stadsherstel heeft een vastgoedportefeuille met enkel monumenten. Veelal in eigendom, de Vishal en Lunet B in erfpacht van de gemeente. Momenteel zijn alle objecten verhuurd.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het Klapkot is verhuurd aan de brouwerij. Sinds het faillissement van restaurant Binnen is dit pand niet in gebruik. Op basis van het huurcontract betaalt de brouwerij de huur. Dit huurcontract eindigt eind 2022. Er zijn afrondende gesprekken met een nieuwe exploitant. De nodige bouwkundige aanpassingen aan het monument lijken op dit moment vergunbaar. Aan het Klapkot is gebruik van de Vishal als buitenterras gekoppeld. Afgelopen jaren is de Vishal los verhuurd. Hieronder liggen geen goede afspraken tussen gemeente als eigenaar en NV Stadsherstel. Vanwege corona krijgt de horeca ruimte voor terrassen, maar voor de periode daarna moeten we goede afspraken maken over eventueel apart gebruik van de Vishal.

Chassétheater beheer NV

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website NV Stadsherstel Breda:	Chassé theater
Verantwoordelijk bestuurder:	Marianne de Bie
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	100 %
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

Het Chassé Theater is een maatschappelijke instelling die met film en podiumkunsten bijdraagt aan het geluk van alle inwoners van Breda. Theater en film laten ons genieten, bieden ons nieuwe inzichten over de zin van het leven en appelleren aan onze relatie tot de ander. De gezamenlijk beleefde (film)theaterervaring nodigt uit tot dialoog en maakt het mogelijk om als mens en als gemeenschap te groeien.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

De exploitatie van het Chassé Theater is in grote mate afhankelijk van de ontwikkelingen rond corona. Binnen de mogelijkheden doet het Chassé Theater er alles aan om zo veel mogelijk voorstellingen en producties te tonen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Stagnerende kaartverkoop vanwege corona en onderhoud pand en installaties.

GR Regio West Brabant

Ondernemend Breda	Thema Verbindend bestuur
Website Regio West Brabant:	Regio West Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul de Beer
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	26,04 %
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage verbonden partij aan programma

Regio West-Brabant is een netwerkorganisatie in het hart van de regio. Vanuit deze GR informeert, faciliteert, verbindt, regisseert en adviseert een team van deskundigen de colleges van de West-Brabantse gemeenten. West-Brabant is een belangrijke strategische gesprekspartner voor andere regio's, de Provincie Noord-Brabant, het Rijk en Europa bij ontwikkelingen binnen en buiten de regio. Het beleid van Regio West-Brabant krijgt vorm in programma's.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Regio West-Brabant (RWB) heeft stevige ambities waarmee ze ook in 2022 vol aan de slag gaan. Dit is in lijn met het actieprogramma 2019-2023 en eind 2020 gemaakte samenwerkingsafspraken met de provincie. RWB zet in op een duurzaam, toekomstbestendig West-Brabant. Voortbouwend op thema's als economie, arbeidsmarkt, mobiliteit en ruimte. Zij pakken deze steeds meer integraal op, met de strategie verbinden, verslimmen en verduurzamen. Versterking van de innovatiekracht en agglomeratiekracht staan centraal.

Naast deze hoofdlijnen zorgt de betrokkenheid bij projecten voor direct zichtbaar resultaat. Bijvoorbeeld de Regio Deal, het Onderzoek en Ontwikkelingsfonds en West-Brabant werkt met Talent. Bestuurlijke en ambtelijke inzet en betrokkenheid van gemeenten zijn harde randvoorwaarden om de gezamenlijke ambities waar te maken.

Vanuit Europa en Rijk ligt er veel geld op de plank. Er zijn miljoenen beschikbaar voor West-Brabant. Daarmee kunnen we de economie een stevige impuls geven. Dat vraagt op voorhand inzet van deelnemende gemeenten zelf, in capaciteit en in financiën. De beschikbare middelen zijn daarvoor niet toereikend. Ambities en middelen moeten met elkaar in evenwicht zijn.

Binnen de RWB staat de komende tijd de vraag centraal waar we voor gaan in de regionale samenwerking en wat we daar voor over hebben. Zowel in geld als in menskracht. Dit krijgt vervolg met de nieuwe colleges en raden in 2022.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Afhankelijkheid van (vaak personele) inzet van gemeenten bepaalt de slagingskans van regionale projecten.
- Uiteenlopende zienswijzen over commitment vanuit gemeenten Regio West-Brabant zorgen dat basisfinanciering van de gemeenschappelijke regeling onder (toenemende) druk staat.
- Er is steeds meer vraag naar cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit Rijk en EU. In de Regio West-Brabant is geen cofinancieringsfonds. Het kost daarom veel tijd en inspanning om op korte termijn geld beschikbaar te hebben voor onverwachte kansrijke projecten.

Belgisch Nederlands Grensoverleg

Ondernemend Breda	Thema Verbindend bestuur
Website BeNeGo:	BeNeGo
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Boaz Adank
Belang Breda in verbonden partij in %:	9,56 %
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

Bijdrage verbonden partij aan programma

In totaal 25 grensgemeenten in de provincies Antwerpen en Noord-Brabant vormen samen het Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEGO). Het totale gebied heeft bijna 1 miljoen inwoners en een oppervlakte van 190.000 hectare.

Het samenwerkingsverband is opgericht in 1968 als informele associatie van 11 gemeenten in de provincies Noord-Brabant en Antwerpen. In 1986 werd het samenwerkingsverband formeel een internationale rechtspersoon. BENEGO is juridisch een Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS). Doel is bevorderen van grensoverschrijdend bestuurlijk overleg, grensoverschrijdende samenwerking en behartigen gemeenschappelijke belangen. Om zo bedreigingen te keren én kansen te pakken, samen met instanties.

De landsgrens die met het Verdrag van Schengen vrijwel onzichtbaar werd, is in de praktijk vaak nog een obstakel. Bijvoorbeeld bij thema's als klimaatverandering, grensarbeid, bestrijding van criminaliteit, milieubescherming en waterbeheersing, rampenpreventie, ambulancevervoer en openbaar vervoer. Kansen in de nabijheid van het buurland zijn over en weer onvoldoende benut.

Binnen BENEGO werken we samen langs 4 actielijnen:

- Bevordering bestuurlijke dialoog
- Werken, opleiden, ondernemen
- Cultuur, landschappelijke ontwikkeling en toerisme
- Grensverkeer en vervoer.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Het netwerk bestaat nu meer dan 50 jaar en de activiteiten zijn betaald uit de jaarlijkse bijdragen van de deelnemende gemeenten.

BENEGO startte in 2020 met een professionaliseringsslag voor betere samenwerking, grotere zichtbaarheid en betere externe communicatie.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de continuïteit van het grensgemeenten-netwerk is bestuurlijk draagvlak essentieel.

